

МОНГОЛ УЛСЫН
ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЙДЫН
ТУШААЛ

2026 оны 10 сарын 09 өдөр

Дугаар А/322

Улаанбаатар хот

“Үр хөндөлтийн цогц тусламж, үйлчилгээний
эмнэлзүйн заавар батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг, Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.5 дахь заалт, 36 дугаар зүйлийн 36.1 дэх хэсгийг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1.Эмэгтэйд учрах эрсдэл болон хүндрэлийг эрт илрүүлж, нотолгоонд суурилсан аюулгүй, чанартай тусламж, үйлчилгээг хүргэх зорилгоор “Үр хөндөлтийн цогц тусламж, үйлчилгээний эмнэлзүйн заавар”-ыг хавсралтаар баталсугай.

2.Энэ зааврыг хэрэгжүүлж, эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнийг сургаж, нэн шаардлагатай эм, эмнэлгийн хэрэгслээр тасралтгүй хангаж ажиллахыг өмчийн бүх хэлбэрийн эрүүл мэндийн байгууллагын дарга, захирал нарт үүрэг болгосугай.

3.Зааврыг хэрэгжүүлэхэд мэргэжил арга зүйн удирдлагаар хангах, хүний нөөцийг чадавхжуулах ажлыг зохион байгуулж ажиллахыг Эх барих, эмэгтэйчүүд судлалын мэргэжлийн салбар зөвлөл (Д.Мөнхцэцэг), Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (М.Одгэрэл), Эх, хүүхдийн эрүүл мэндийн үндэсний төв (Ж.Отгонбаатар)-д тус тус даалгасугай.

4.Энэ тушаалын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Эмнэлгийн тусламжийн бодлогын хэрэгжилтийн газар (М.Наранпүрэв)-т даалгасугай.

САЙД

Э.БАТШУГАР

141261507

Эрүүл мэндийн сайдын 2026 оны
10 сарын 09 ны өдрийн
А/322 дугаар тушаалын хавсралт

ҮР ХӨНДӨЛТИЙН ЦОГЦ ТУСЛАМЖ, ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЭМНЭЛЗҮЙН ЗААВАР

А.ЕРӨНХИЙ ШААРДЛАГА

А.1.Онош: Үр хөндөлт

А.2.Өвчний олон улсын ангилалын код ICD-10-CM

004 (004.0 - 004.1, 004.3 - 004.6, 004.8 - 004.9) Эмнэлгийн үр хөндөлт

006 (006.0 - 006.1, 006.3 - 006.6, 006.8 - 006.9) Тодорхойгүй

007 (007.0 - 007.1, 007.3 - 007.6, 007.8 - 007.9) Үр хөндөлт амжилтгүй болох

008 Үр хөндөлттэй холбоотой бэлгийн замын ба аарцгийн эрхтэний халдвар

035 (035.0 - 035.9) Ургийн төрөлхийн хөгжлийн гажиг болон ургийн гэмтэлтэй хамааралтай эхэд эмнэлгийн тусламж үзүүлэх

А.3.Хэрэглэгчид: Энэхүү эмнэлзүйн зааврыг үр хөндөлтийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлж байгаа төрийн болон хувийн хэвшлийн эрүүл мэндийн байгууллага үйл ажиллагаандаа мөрдөнө.

А.4.Зааврын зорилго: Үр хөндөх цогц, чанартай тусламж, үйлчилгээг эмнэлгийн нөхцөлд, эх барих, эмэгтэйчүүдийн эмч үзүүлснээр үр хөндөлтийн хүндрэлээс сэргийлэх, давтан үр хөндөлтийг бууруулахад уг зааврын зорилго оршино.

А.5.Тодорхойлолт: Үр хөндөлтийн цогц тусламж, үйлчилгээ гэдэг нь жирэмсний 21⁶ долоо хоног хүртлэх хугацаанд жирэмслэлтийг эмнэлгийн аргаар таслах ажилбар, ажилбарын өмнөх ба дараах зөвлөгөө, үр хөндөлтийн дараах жирэмслэхээс сэргийлэх тусламж, үйлчилгээг багтаасан үйлчлүүлэгчийн эрхийг дээдэлсэн, нууцыг хадгалсан эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ юм.

А.6.Үндсэн ойлголт

Үр хөндөлтийн цогц тусламж, үйлчилгээний хүртээмжийг бэхжүүлэх нь эрүүл мэнд, сайн сайхан байдал болон хүйсийн тэгш байдалтай холбоотой Тогтвортой Хөгжлийн Зорилтуудыг хангахад чухал үүрэг гүйцэтгэнэ (WHO,2025). ДЭМБ-аас 2025 онд гаргасан үр хөндөлтийн зааварт энэхүү тусламж, үйлчилгээг зайлшгүй шаардлагатай эрүүл мэндийн үйлчилгээний жагсаалтад оруулсан бөгөөд Нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн дэлхийн стратеги нь аюултай үр хөндөлтийг тэглэхийг тэргүүлэх чиглэл болгон тодорхойлсон.

ДЭМБ-аас зөвлөснөөр үр хөндөх тусламжийг жирэмсний хугацаанд нь тохирсон аргыг ашиглан, шаардлагад нийцсэн үр чадвартай мэргэжилтэн хийнэ.

Дэлхий даяар 10 хүсээгүй жирэмслэлт тутмын 6 нь үр хөндөлтөөр төгсөж, үр хөндөлтийн 45% нь аюултай үр хөндөлт, эхийн эндэгдлийн 4.7%-13.2%-ийг эзэлж байна. Энэ нь нийгмийн эрүүл мэнд, хүний эрхийн чухал асуудал юм.

Үр хөндөлтийн дараах хүндрэл, эх эндэх эрсдэлийг бууруулах нь зөвхөн түүнийг хуульчлахаас гадна эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний хүртээмж, аюулгүй технологи ашиглах, хүндрэлийг эмчлэх, нөхөн сэргээх зэрэг хэд хэдэн чухал нөхцөлөөр хангагдах ёстой (ДЭМБ, 2025).

Чанартай үр хөндөлтийн тусламж, үйлчилгээ нь аюулгүй, учирч болзошгүй эрсдэл, хохирлыг багасгасан, хүртээмжтэй, хүлээн зөвшөөрөгдсөн байх ёстой.

А.7.Зааварт ашиглах нэр томьёо

Биохимийн жирэмслэлт: Жирэмсний сорилоор эерэг боловч үр хөврөл хэт авиан шинжилгээнд харагдахаас өмнөх хугацааны жирэмслэлт.

Эмнэлзүйн жирэмслэлт: Үрийн цэврүү, шар уургийн хүүдий эсвэл ургийн зүрхний цохилтыг хэт авиан шинжилгээнд тодорхойлогдсон жирэмсний 5 долоо хоногоос хойших хугацааны жирэмслэлт.

Умайн жирэмслэлт: Үр тогтсон өндгөн эс умайн доторх салст бүрхэвчинд сууж, хөгжсөн хэвийн жирэмслэлт.

Умайн гаднах жирэмслэлт: Үр тогтсон өндгөн эс умайн хөндийгөөс гадна байрлаж хөгжихийг хэлнэ. Тухайлбал умайн гуурсан хоолой, өндгөвч, хэвлий, умайн хүзүүнд байрлана.

Байрлал тодорхойгүй жирэмслэлт: Жирэмсний сорил эсвэл цусны шинжилгээгээр ХГД эерэг гарсан боловч хэт авиан шинжилгээнд умайд тодорхойлогдох боломжгүй байхыг хэлнэ.

Зулбалт: Жирэмсний 21⁺⁶ долоо хоног хүртлэх хугацаанд үр хөврөл, ураг умайгаас өөрөө аяндаа болон зориудаар гадагшлахыг зулбалт гэнэ.

Үр хөндөлт: Жирэмсний 21⁺⁶ долоо хоног хүртэлх хугацаанд зориудаар эмнэлгийн нөхцөлд жирэмслэлтийг таслах арга.

А.8.Ангилал:

А.8.1. Үр хөндөлтийг жирэмсний хугацаагаар нь:

А.8.1.1.Эрт үеийн үр хөндөлт-Жирэмсний эхний 12⁺⁶ долоо хоногийн дотор үр хөврөлийг умайгаас эмнэлгийн аргаар гаргах;

А.8.1.2.Хожуу үеийн үр хөндөлт- 13 долоо хоногоос 21⁺⁶ долоо хоног хүртэл хугацаанд жирэмслэлтийг эмнэлгийн аргаар таслах;

А.8.2. Үр хөндөлтийг хийх аргаар нь:

А.8.2.1. Эмээр үр хөндөх

А.8.2.2. Мэс ажилбарын аргаар үр хөндөх

А.8.3.Үр хөндөх үйлчилгээ үзүүлэх байгууллага:

А.8.3.1.Эмийн үр хөндөлт

А.8.3.1.1. Нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн болон эх барих, эмэгтэйчүүд судлалын чиглэлээр эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлдэг үүдэн эмнэлэгт жирэмсний эхний 9 долоо хоног хүртэлх хугацаанд зөвхөн эх барих эмэгтэйчүүд судлалын ахлах болон түүнээс дээш зэрэгтэй эмч хийхийг зөвшөөрнө.

А.8.3.1.2. Эх барих, эмэгтэйчүүдийн тусламж үйлчилгээ үзүүлдэг ортой эмнэлэг

А.8.3.1.3. Гамшиг, онцгой байдлын үед үр хөндөлтийн тусламж үйлчилгээг үзүүлэхдээ зайнаас (телемедицин) болон гамшгийн үед иргэдэд үзүүлэх нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний зааврын дагуу эмээр үр хөндөх үйлчилгээг үзүүлнэ. Үйлчлүүлэгчид үр хөндөлтийн өмнө болон дараа өөрийн эрүүл мэндээ хэрхэн хянах талаар мэдээллийг өгнө.

А.8.3.2.Мэс ажилбарын үр хөндөлт

А.8.3.2.1. Эх барих, эмэгтэйчүүдийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлдэг ортой, магадлан итгэмжлэгдсэн эмнэлэгт жирэмсний эрт болон хожуу хугацаанд хийнэ.

А.8.3.3.Дээрх заалтад зааснаас бусад эмнэлэгт эмэгтэйн амь насыг аврах зайлшгүй шаардлага гарсан тохиолдолд эх барих эмэгтэйчүүдийн мэргэжлийн эмч үр хөндөхийг зөвшөөрнө.

А.8.4.Үр хөндөх ажилбар хийх эрх бүхий эмнэлгийн мэргэжилтэн: Эх барих эмэгтэйчүүдийн мэргэжил эзэмшсэн, эмчлэх эрхийн зөвшөөрөлтэй эмч.

А.8.5.Үр хөндөх үйлчилгээ үзүүлж буй эрүүл мэндийн байгууллагад тавих шаардлага:

А.8.5.1.Эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас баталсан хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй эрүүл ахуй, халдвар хамгааллын дэглэмийн журам, зааврын шаардлагыг хангасан;

А.8.5.2.Хүндрэлээс сэргийлэх, хүндрэл гарсан тохиолдолд яаралтай тусламж үзүүлэх, ялангуяа зүрх судас, амьсгалын эрчимт эмчилгээ хийх бэлтгэл бүрэн хангасан;

А.8.5.3.Үр хөндөх үйлчилгээ явуулж буй газрын (эмнэлэг, хэсэг, тасаг, өрөө) хаяг тодорхой, гаргацтай үйлчлүүлэгч олоход хялбар;

А.8.5.4.Үйлчлүүлэгчийн эрх үүрэг, үйлчилгээний журам, цагийн хуваарийг үйлчлүүлэгчид харагдахаар байрлуулсан;

А.8.5.5.Эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас баталсан тухайн эрүүл мэндийн байгууллагад байх зайлшгүй шаардлагатай эм, эмнэлгийн хэрэгслийн бэлэн байдлыг хангасан;

А.8.5.6.Энэхүү зааврын хавсралтад заасан тоног төхөөрөмжтэй;

А.8.5.7.Гэр бүл төлөвлөлтийн орчин үеийн 5-аас доошгүй төрлийн эм, эмнэлгийн хэрэгсэлтэй;

А.8.5.8.Эрүүл мэндийн мэдээлэл, сурталчилгаа явуулах боломжтой;

А.8.5.9.Үйлчилгээний талаар санал асуулгыг бичгээр болон цахимаар авах боломжийг бүрдүүлсэн;

А.8.5.10.Үйлчлүүлэгчид зориулсан уух зүйл (ус, цай), аяга хүрэлцээтэй;

А.8.5.11.Үр хөндүүлсэн эмэгтэй хэвтэж амрах нөхцөлийг бүрдүүлсэн;

А.8.5.12.Зөвлөгөө өгөх өрөө нь ганцаарчилсан, нууцыг хадгалах боломжтой, зөвлөгөө өгөхөд ашиглагдах хэрэгсэлтэй байна (ном, гарын авлага, биет үзүүлэн, жирэмслэхээс сэргийлэх эм, эмнэлгийн хэрэгсэл);

А.8.5.13.Ариун цэврийн өрөө нь үйлчлүүлэгчийн амралтын өрөөнд аль болох ойр байрлалтай;

А.8.5.14.Шаардлагатай тохиолдолд зөвлөх эмч, лавлагаа төвөөс цахим зөвлөгөө авах боломжтой тоног төхөөрөмж, утсан холбоотой байна;

А.8.5.15.Эмийн үр хөндөлт хийх үүдэн эмнэлэг нь хүндрэл гарсан тохиолдолд эмэгтэйг яаралтай шилжүүлэх тогтолцоог бүрдүүлж, холбогдох эрүүл мэндийн байгууллагатай гэрээ байгуулсан байна;

А.8.5.16.Хог хаягдлыг батлагдсан стандарт, журам, зааврын дагуу хадгалж, тээвэрлэж, устгадаг, эмнэлгийн хог хаягдлыг тээвэрлэх, устгах гэрээг энэ чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлдэг байгууллагатай байгуулсан.

А.8.5.17.Зайлшгүй шаардлагатай бол мэс ажилбарын үр хөндөлтийн сорьцыг эд судлалын шинжилгээнд илгээнэ.

А.9.Ажилбарын үр дүн, тавилан: Үр хөндөлтийн цогц тусламж, үйлчилгээний зааврыг бүрэн дагаж мөрдвөл үр хөндөлтийн үр дүн сайн, хүндрэл бага тохиолдоно.

Эмээр эсвэл мэс ажилбарын аргаар үр хөндөхийн давуу ба сул талыг (Хүснэгт 1)-д харуулав.

Хүснэгт 1.Үр хөндөх аргуудын давуу, сул тал

Эмээр үр хөндөх арга	Мэс ажилбарын арга
Давуу тал: - Мэс ажилбар хийгдэхгүй. - Биеийн юмны өвдөлттэй төстэй шинж мэдрэгдэнэ. - Өвдөлтийг эмээр зохицуулж болно. - Өөрийгөө хянах боломжтой. - Эмийг зааврын дагуу хэрэглэхэд хүндрэл ховор тохиолдоно. - Эрүүл мэндэд эрсдэл бага. - Халдварын эрсдэл бага. Сул тал: - Цус гаралт харьцангуй удаан үргэлжилж болно. - Эмийн үр хөндөлт үр дүнгүй болсон үед мэс ажилбараар дуусгана. - Гүйлгэх зэрэг хоол боловсруулах эрхтэний талаас гаж нөлөө илэрч болно. - Эмийн харшил илэрч болно.	Давуу тал: - Ажилбар богино хугацаанд хийгдэнэ. - Үр дүнг шууд хянах боломжтой. - Эмэгтэйд ажилбарын дараа санаа зовох эсвэл өөрөө ямар нэгэн арга хэмжээ авах шаардлагагүй. Сул тал: - Ажилбарыг хийхэд эмийн бус өвдөлт намдаах арга (үгээр), хэсгийн болон судасны унтуулгийн аргаар зохицуулна. - Хүндрэл: Умайн салстын үрэвсэл, умай цоорох, дотор эрхтэн гэмтэх, үргүйдэл. - Ажилбарын өмнө сэргийлэх тунгаар шаардлагатай бол ажилбарын дараа антибиотик эмчилгээ хийх шаардлагатай. - Халдварын эрсдэл нэмэгдэж болно.
Эмээр болон мэс ажилбараар үр хөндөх үед аль алинд нь тохиолдож болох эрсдэл	
- Үр хөндөлт амжилтгүй болсны улмаас жирэмслэлт үргэлжлэх; - Умайн гаднах жирэмсэн оношлогдоогүй байх; - Цус алдах; - Умайд цус хурах; - Цус удаан хугацаагаар үргэлжлэн гарах; - Ихэсийн эд үлдэх; - Үжил; - Амь насанд эрсдэл үүсэх. Эрсдэлд нөлөөлөх хүчин зүйлс: - Жирэмсний хугацаа хэтэрсэн; - Үйлчлүүлэгчийн эрүүл мэндийн байдлыг дутуу үнэлэх; - Эмнэлгийн бус нөхцөлд хийгдсэн аюултай хөндөлт.	

А.10.Үйлчлүүлэгчид өгөх зөвлөгөө: Үйлчүүлэгч бүрт үр хөндөлтийн өмнөх ба дараах зөвлөгөөг өгнө.

А.10.1.Зөвлөгч нь зөвлөгөө өгөх арга барилд сургагдсан байна.

А.10.2.Үр хөндөлтийн өмнөх зөвлөгөө:

А.10.2.1.Үйлчлүүлэгчид зөв шийдвэр гаргахад нь туслах үүднээс хүүхэд төрүүлэх давуу тал, төрөөс үзүүлэх дэмжлэг, тэтгэлэг, халамжийн талаар, мөн үр

хөндөлт, үр хөндөх ажилбарын үед болон үр хөндүүлсний дараа гарч болох эрсдэл, хүндрэлийн талаар мэдээлэл өгч, шийдвэр гаргахад нь тусална;

A.10.2.2. Үр хөндөх шийдвэр гаргасан бол үр хөндөх, өвдөлт намдаах аргуудын талаар мэдээлэл өгч, танилцуулан, сонголт хийхэд нь тусална;

A.10.2.3. Үйлчлүүлэгчээс, хэрэв үйлчлүүлэгч нь хуулийн насанд хүрээгүй, бие дааж шийдвэр гаргах боломжгүй бол хууль ёсны төлөөллөөс (эцэг, эх, асран хамгаалагч) үр хөндүүлэх тухай зөвшөөрлийг бичгээр авч, гарын үсэг зуруулна;

A10.2.4. Эмийн болон мэс заслын аргын талаар тэнцвэртэй зөвлөгөө өгч эмэгтэй мэс заслын аргыг сонгосон тохиолдолд зохих эрүүл мэндийн байгууллагад илгээх эсвэл мэдээлэл өгөх боломжтой.

A.10.3. Үр хөндөлтийн дараах зөвлөгөө:

A.10.3.1. Үр хөндүүлсний дараа биед гарах өөрчлөлт, эрүүл ахуйн дэглэм, гарч болзошгүй хүндрэлүүд, тэдгээрийн шинж тэмдгийн талаар мэдээлэл өгч, шаардлагатай тохиолдолд хаана, хэрхэн хандах талаар зөвлөнө;

A.10.3.2. Үр хөндүүлсний дараа биеийн хүчний ажил хийхгүй байх, цус гаралт зогстол бэлгийн харьцаанд орохгүй байх, ариун цэврийн хэрэгслийг 4-6 цагийн зайтай солих, гадна бэлэг эрхтэнг өдөр бүр угаах зэрэг зөвлөгөөг өгнө;

A.10.3.3. Үр хөндөлтийн дараа илэрч болох аюултай шинжийн талаар зөвлөгөө өгнө: Тухайлбал халуурах, бие сульдах, толгой эргэх, ухаан алдах, хэвлийгээр өвдөх, умай хүчтэй базлах, 1-2 цагт 2 ба түүнээс олон ариун цэврийн хэрэглэл солих хэмжээний цус гарах эсвэл огт цус гарахгүй байх, цусархаг ялгадас олон хоног үргэлжлэх, үтрээнээс эвгүй үнэртэй ялгадас гарах, бөгс рүү тулж өвдөх, биений юм ирэхгүй байх зэрэг шинж тэмдэг илэрвэл эмчид яаралтай хандахыг зөвлөнө;

A.10.4. Жирэмслэхээс сэргийлэх аргуудын талаар мэдээлэл:

A.10.4.1. Үйлчлүүлэгч хэдий хугацаанд жирэмслэхээс сэргийлэх хүсэлтэй байгаа, ямар аргыг сонгох хүсэлтэй байгааг асууж нягтална;

A.10.4.2. Жирэмслэхээс сэргийлэх арга бүрийн үр дүн, хэзээ, яаж хэрэглэх, давуу болон сул тал, гаж нөлөөний талаар тайлбарлаж, зөвлөгөө өгнө;

A.10.5. Үйлчлүүлэгчид зөвлөгөө өгөхөд баримтлах зарчим:

A.10.5.1. Зөвлөгөө нь ганцаарчилсан, үйлчлүүлэгчийн эрхийг дээдэлсэн, нууцыг хадгалсан байна;

A.10.5.2. Зөвлөгөө, мэдээлэл нь нотолгоонд суурилсан, тодорхой, ойлгомжтой, энгийн үг хэллэгтэй байна;

A.10.5.3. Үйлчлүүлэгчийг айлгасан, буруутгасан, тулган шаардсан үг хэллэг хэрэглэх, үйлдэл үзүүлэхгүй байх;

A.10.5.4. Үйлчлүүлэгч зөв ойлгосон эсэхийг асууж, буруу ойлголтыг засна.

A.10.5.5. Сонсголын бэрхшээлтэй үйлчлүүлэгчид зориулж дохионы зөвлөгөө өгөх материал, харааны бэрхшээлтэй үйлчлүүлэгчид зориулж брайль үсэгтэй зөвлөгөө өгөх материалыг бэлтгэсэн байна.

A.10.6. Үр хөндөлтийн бүртгэл, мэдээлэл:

A.10.6.1. Эмнэлэг нь үр хөндөлтийн бүртгэлийн дэвтэртэй байна.

A.10.6.2. Бүртгэлийг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас баталсан маягтын дагуу хөтөлнө.

A.10.6.3. Үр хөндөлтийн түүхийг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас баталсан маягтын дагуу бүрэн хөтөлнө. Үр хөндөлтийн түүхэнд дараах баримтыг хавсаргана.

A.10.6.3.1.Эмэгтэйн, шаардлагатай тохиолдолд хууль ёсны төлөөлөлөөс бичгээр гаргасан үр хөндүүлэх хүсэлт;

A.10.6.3.2.Үйлчлүүлэгч, эсвэл хууль ёсны төлөөллөөр гарын үсэг зуруулж баталгаажуулсан үр хөндөлтийн үед үүсэж болох эрсдэл, хүндрэл зэргийг тайлбарласан таниулсан зөвшөөрлийн хуудас;

A.10.6.3.3.Үр хөндөхийн өмнө шаардлагатай тохиолдолд шинжилгээ хийсэн бол хариуг хавсаргах;

A.10.6.3.4.Жирэмсэнг оношилсон шинжилгээ (хэт авиа, жирэмсний сорил)-ийн хариуг хавсаргана; үр хөндөлтийн өмнө ба дараа зөвлөгөө өгсөн талаар тэмдэглэж, үйлчлүүлэгчээр гарын үсэг зуруулсан байна.

A.10.6.3.5.Үр хөндөлтийн явц, мэдээгүйжүүлэг хийсэн арга, ураг, ихэс болон умайгаас авсан бусад эдийн шинж байдлын тухай тэмдэглэж, гарын үсэг зурна.

A.10.6.4.Үр хөндөлтийн тайланг үр хөндөлтийн түүхийг үндэслэн гаргаж, сар бүр аймаг, нийслэлийн Эрүүл мэндийн газрын дүн бүртгэлийн албанд мэдээлнэ.

A.10.6.5.Эрүүл мэндийн газар мэдээллийг нэгтгэн, эрүүл мэндийн статистик мэдээлэл хариуцсан байгууллагад холбогдох журмын дагуу мэдээлнэ.

В.ОНОШИЛГОО, ЭМЧИЛГЭЭНИЙ ДЭС ДАРААЛАЛ (АЛГОРИТМ)

Эмнэлгийн үр хөндөлт хийх боломжгүй эсрэг заалтыг илрүүлэх, үүсэх эрсдэлт хүчин зүйлсийг тодорхойлохын тулд эмэгтэйн асуумж, түүхийг үнэлнэ.

В.1.Үзлэг, оношилгоо

В.1.1.Жирэмсэнг оношлох арга:

В.1.1.1.Сүүлийн биений юм ирсэн хугацаагаар;

В.1.1.2.Жирэмсэн үед илрэх шинж тэмдгүүдээр;

В.1.1.3.Эмчийн үзлэг (эмэгтэйчүүдийн тусгайлсан үзлэг);

В.1.1.4.Нэмэлт шинжилгээ: (хэт авиа, жирэмсний сорил);

В.1.1.5.Лабораторийн шинжилгээ: сийвэнд ХГД (шаардлагатай тохиолдолд тухайлбал умайн гаднах жирэмсэн зэрэг бусад эмгэгээс ялган оношлох зорилгоор).

В.2.Асуумж авах:

В.2.1.Сүүлийн биений юм ирсэн хугацаа;

В.2.2.Илэрч буй зовуурыг тодруулна: Жирэмсний эргэлзээтэй болон магадгүй шинжийг илэрхийлэх дотор муухай оргих, бөөлжис цутгах, хоолны дуршил өөрчлөгдөх, хөх хөндүүрлэх биений юм хоригдох, хөхөөр хөндүүрлэх г.м.

В.2.3.Эрсдэлт хүчин зүйлсийг тодруулах асуумж:

- Эрхтэн тогтолцооны архаг өвчин;
- Мэс засал хийлгэж байсан эсэх;
- Харшил;
- Хорт зуршил;
- Биений юмны мөчлөг;
- Нөхөн үржихүйн асуумж: жирэмслэлт төрөлтийн тоо, зулбалт, үр хөндөлт, умайн гаднах жирэмсэн болж байсан эсэх;
- Өмнөх жирэмслэлт, төрөлтийн хүндрэл;
- Нийгэм, биологийн хүчин зүйл: нас, ажил эрхлэлт, гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн эсэх;
- Жирэмслэхээс сэргийлэх арга хэрэглэж байсан эсэх;

- Бэлгийн зан үйл;
- Амьдралын хэв маяг зэрэг.

В.3.Бодит үзлэг:

В.3.1.Амин үзүүлэлт: артерийн даралт, судасны цохилтын тоо, амьсгалын тоо, хүчилтөрөгчийн ханамж г.м.

В.3.2.Ерөнхий үзлэг: хэвлийн тэмтрэлт, хөхний үзлэг г.м.

В.3.3.Эмэгтэйчүүдийн тусгайлсан үзлэг: үтрээний үзлэгээр гадна бэлэг эрхтэний байдал (арьсны өөрчлөлт, үрэвсэл, эмзэглэл), үтрээ, умайн хүзүү, умай (хэмжээ, байрлал, хөдөлгөөн, эмзэглэл) дайврын байдал, үтрээний ялгарал зэргийг үзэж дүгнэнэ.

В.3.4.Эмэгтэйчүүдийн толины үзлэгээр үтрээний байдал, ялгарал, умайн хүзүүг харж үнэлгээ өгнө.

В.3.5.Хэрэв шаардлагатай бол үтрээгээр дурангийн шинжилгээ хийнэ.

В.3.6.Шаардлагатай болон хүссэн тохиолдолд үр хөндөлт хийснээс хойш 10-15 хоногт эмэгтэйг давтан үзэж, үнэлнэ.

В.4.Дүрс оношилгоо:

В.4.1.Эмэгтэйчүүдийн хэт авиан шинжилгээ:

В.4.1.1.Жирэмсэн эсэх;

В.4.1.2.Жирэмсний байрлал;

В.4.1.3.Ургийн зүрхний цохилт;

В.4.1.4.Үрийн цэврүүнд үр хөврөл байгаа эсэх, үрийн цэврүүний хэлбэр, тоо, жирэмсний хугацаа: эхний 3 сард ургийн ахар сүүл ба зулайн хэмжээгээр тодорхойлно. Ахар сүүл зулайн хэмжээ ≥ 84 мм бол ургийн толгойн тойргоор тодорхойлно.

В.4.1.5.Умай, өндгөвчний бүтэц (хавдар, уйланхай, хоргүй хавдрын зангилаа гэх мэт);

В.4.1.6.Умайн сорви;

В.4.1.7.Ихэсийн байрлал сорвинд бэхлэгдсэн эсэх;

В.4.1.8.Үр хөндөлтийн дараа боломжтой бол хэт авиан шинжилгээгээр ажилбарын үр дүн болон бусад эрсдэлийг үнэлнэ. Үр хөндөлт бүрэн бус хийгдсэн, эмнэлзүйн ноцтой шинж тэмдэггүй, тухайлбал цус алдалт болон үрэвслийн шинжгүй бол хэт авиан шинжилгээгээр умайн салстын М-эхо ≥ 15 мм байх, эхонегатив эсвэл эхопозитив харагдах нь умайд дахин мэс ажилбар хийх үндэслэл болохгүй.

В.4.2.Шинжилгээ

В.4.2.1.Үр хөндөлт хийхээс өмнө жирэмсний сорил тавьж үзнэ.

В.4.2.2.Халдвар ба үрэвслийг үгүйсгэхийн тулд үр хөндөлт хийхээс өмнө үтрээний наацын шинжилгээ хийж үрэвсэлтэй бол эмчилгээ хийсний дараа асуудлыг шийдвэрлэнэ.

В.4.2.3.Цусны бүлэг болон резус хүчин зүйлийг шаардлагатай бол тодорхойлно.

В.4.2.4.Жирэмсний хожуу үр хөндөлт хийхийн өмнө үрэвсэлт өвчин, цус багадалт, ялтас эсийн цөөрөл (тромбоцитопени), цусны бүлэгнэлт зэргийг үгүйсгэхийн тулд цусны ерөнхий шинжилгээ хийнэ.

В.4.2.5.Өсөлтгүй жирэмсэн, эсвэл цулцан хураа зэргийг сэжиглэсэн тохиолдолд авсан эдээс эмгэг судлалын шинжилгээнд илгээнэ.

В.4.2.6. Үр хөндөлтийн дараа үр хөндөлт бүрэн хийгдээгүй эсвэл умайн гаднах жирэмсэн гэж сэжиглэж байвал ХГД-ыг хөндөлт хийснээс хойш 14 хоногийн дотор тодорхойлж хянана. Сийвэн дэх ХГД тодорхойлох нь хэт авиан шинжилгээгээс илүү үр хөндөлтийн үр дүнг үнэлэх найдвартай арга ба шаардлагагүй мэс ажилбарын оролдлого хийх эрсдэлээс сэргийлнэ.

В.4.3.Бусад оношилгоо:

В.4.3.1. Эрхтэн тогтолцооны эмгэгийн өгүүлэмжтэй эмэгтэй мэс ажилбараар эсвэл хожуу үеийн эмийн үр хөндөлт хийлгэх бол дотрын эмчид үзүүлж, зүрхний цахилгаан бичлэг зэрэг шаардлагатай шинжилгээг хийлгэж үр хөндөлт хийхэд эсрэг заалт байгаа эсэхийг тодруулна.

В.4.3.2. Шаардлагатай бол эмчилгээ хийсний дараа асуудлыг шийдвэрлэнэ.

В.4.4.Жирэмсний ялган оношилгоо (Хүснэгт 4):

В.4.4.1. Умайн гаднах жирэмсэн;

В.4.4.2. Умайн хоргүй хавдар;

В.4.4.3. Биений юмны мөчлөгийн алдагдал;

В.4.4.4. Өндгөвчний эмгэгүүд;

В.4.4.5. Цулцан хураа;

В.4.4.6. Зулбалт.

Хүснэгт 2.Ялган оношилгоо

Шинж тэмдэг	Умайн жирэмсэн	Умайн гаднах жирэмсэн	Миома	БЮМ-ний алдагдал	Өндгөвчний эмгэг	Цулцан хураа	Зулбах
Биений юм саатах	+	+	+	+	-	+	+
Үтрээгээр цусархаг ялгадас гарах	-	+	+	+	+	+	+
Хэт авиан шинжилгээгээр үр хөврөл	+	Дайвар орчим үүсгэвэрт эй байх	-	-	-	- Цасан хуйл раан шинж тэмдэг	Умайн хөндийд холимог эд харагдах
Жирэмсний сорил	+	+	-	-	-	+	+
ХГД	+	+	-	-	-	+	+
Умайн арын зайн шингэн	-	+	-	-	- +*	-	-
Дайвар орчим үүсгэвэр	-	+	- +	-	- + Уйланхай	-	-
Умайн хэмжээ том байх	+	-	+	-	-	+	+
Хэвлийн өвдөлт	-	+	+	+	+	+	+

Жирэмсний эргэлзээтэй болон магадгүй шинж	+	+	-	-	-	+	+
--	---	---	---	---	---	---	---

*: + илэрнэ, - илрэхгүй, -+ зарим тохиолдолд илэрч болно.

В.5.Үр хөндөлт хийх заалт:

В.5.1.Эрт үеийн үр хөндөлт хийх заалт:

В.5.1.1.Эмэгтэй өөрөө хүссэн;

В.5.1.2.Эх, ургийн эрүүл мэндийн хувьд жирэмсэнг үргэлжлүүлэх боломжгүй тохиолдолд эмнэлгийн заалтаар;

В.5.2.Хожуу үеийн үр хөндөлт хийх заалт:

В.5.2.1.Жирэмслэлт нь эмэгтэйн амь нас эрүүл мэндэд аюултай болох нь тогтоогдсон;

В.5.2.2.Амьдралд үл нийцэх ургийн төрөлхийн хөгжлийн гажиг болон удамшлын эмгэг илэрсэн үед эмэгтэй өөрөө хүсвэл;

В.5.2.3.Өсвөр насны буюу 18 хүртэлх насны охид, 40-өөс дээш насны эмэгтэй өөрөө хүсвэл;

В.5.2.4.Сэтгэцийн эмгэгийн улмаас өөрийгөө болон бусдыг асрах чадваргүй эмэгтэй, өөрөө хүсвэл;

В.5.2.5.Цусан төрөл ойртсон нь нотлогдвол;

В.5.2.6.Хүчирхийллийн улмаас жирэмсэн болсон нь нотлогдсон;

В.5.2.7.Хожуу үеийн үр хөндөлт хийх шийдвэрийг эмч нарын зөвлөгөөнөөр гаргана.

В.5.3.Үр хөндөлт хийх эсрэг заалт:

В.5.3.1.Үр хөндөлтийн эсрэг заалтыг жирэмсэн эмэгтэйн биеийн байдал, жирэмсний үе шат, ургийн байрлал, цочмог халдварт ба үрэвсэлт өвчний илрэл зэргээс хамааран тодорхойлно.

В.5.3.2.Хэрэв эсрэг заалт байгаа бол жирэмсний үе шат, үр хөндөлт хийж буй эмнэлгийн байгууллагын чадавх (нөхцөл байдал)-ыг харгалзан эмч нарын зөвлөл тус тусад нь шийдвэр гаргана.

В.5.3.3.Эрхтэн тогтолцооны болон бэлэг эрхтэний цочмог үрэвсэл, үрэвсэлт өвчний сэдрэлтийн үед үрэвслийг бүрэн эмчилж дуустал үр хөндөлтийг түр хойшлуулна.

В.6.Эмээр үр хөндөлт хийх:

Эмээр үр хөндөхийг жирэмсний эрт болон хожуу хугацаанд хийнэ.

В.6.1.Эмээр үр хөндөлтийг эрт хугацаанд жирэмсний 12⁺⁶ долоо хоног хүртэл үед хэрэглэнэ.

В.6.2.Хожуу үр хөндөлтийг эмээр 13 долоо хоногтойгоос 21⁺⁶ долоо хоногийн хугацаанд хийнэ.

В.6.3.Эмээр үр хөндөхөд тавих шаардлага, анхаарах зүйл:

В.6.3.1.Мизопростол, мифепристоньг зааврын дагуу хавсарч хэрэглэнэ.

В.6.3.2.Эмээр үр хөндөх эсрэг заалт байгаа эсэхийг нягтална.

В.6.3.3.Эмээр үр хөндөлт үр дүнгүй болсон тохиолдолд дахин эм уулгах эсвэл мэс ажилбараар үр хөндөлтийг төгсгөнө.

В.6.3.4.Эмээр үр хөндөх явцад дор хаяж 3 удаа эмнэлэгт ирж, үзүүлэх шаардлагатай болохыг мөн үр дүн, гаж нөлөө, үүсч болох эрсдэл, хүндрэл зэрэг үйлчлүүлэгчийн зайлшгүй мэдэж байх зүйлсийг тайлбарлаж ойлгуулна.

В.6.3.5.Эмийг уух заавар, эмээр үр хөндөх явцад илрэх шинж тэмдгүүдийн талаар зөвлөгөөг амаар болон бичгээр өгнө.

В.6.3.6.Үр хөндөлт хийснээс хойш хоёр долоо хоногийн дотор дахин жирэмслэх магадлалтайг анхааруулна.

В.6.4.Эмээр үр хөндөлт хийх эсрэг заалт:

В.6.4.1.Урьд нь эмээр үр хөндөх үед хэрэглэж байсан эмэнд харшил өгч байсан;

В.6.4.2.Проферри өвчтэй;

В.6.4.3.Бөөрний дээд булчирхайн архаг дутагдал;

В.6.4.4.Умайн гаднах жирэмсэн оношлогдсон эсвэл байж магадгүй гэж сэжиглэж байвал.

В.6.5.Эмнэл зүйн дүгнэлт, шинжилгээг зайлшгүй хийх шаардлага:

В.6.5.1.Кортикостеройд эмчилгээ удаан хугацаагаар хийлгэсэн (хүнд хэлбэрийн хяналтгүй багтраа);

В.6.5.2.Цус алдалтын эмгэгүүд;

В.6.5.3.Хүнд хэлбэрийн цус багадалт;

В.6.5.4.Зүрх судасны эмгэг болон эрсдэлт хүчин зүйл;

В.6.5.5.Умайн хөндийд ерөндөгтэй бол эхний эм уухаас өмнө ерөндгийг авсан байх.

В.6.6.Эмийн үйлчлэх механизм:

Мифепристон нь прогестроны эсрэг үйлдэл үзүүлдэг синтетик стеройд, прогестроны авуурыг дарангуйлж, умайн агшилтыг өдөөж жирэмсэнг тасалдуулах үйлчлэл үзүүлнэ.

Мизопростол нь синтетик простогландин Е1 аналог, умайн булчинг агшаах үйлдэл үзүүлнэ. Мифепристонтой хавсарч хэрэглэнэ.

Мифепристоны эхний тунг ууснаас хойш 24-48 цагийн дараа мизопростолыг (Хүснэгт 3)-т заасны дагуу хэлэн дор эсвэл завжинд тавьж уусгаж уулгах эсвэл үтрээнд тавьж хэрэглэнэ.

В.6.7.Үр дүн: Зааврын дагуу хэрэглэхэд үр дүн 95-98%.

В.6.8.Эмээр үр хөндөлт хийх үед анхаарах зүйлс:

В.6.8.1.Эмийг бүрэн ууснаас хойш дунджаар 2-3 долоо хоногийн хугацаанд бага зэрэг цусархаг ялгарал гарч болох ба цаашид багассаар 4 долоо хоног орчим үргэлжилнэ.

В.6.8.2.Цус алдалт удаан хугацаанд үргэлжлэх эсвэл их хэмжээгээр (нэг цагийн дотор 2-оос дээш ариун цэврийн хэрэглэл нэвтрэх нь 2 цаг үргэлжлэх) гарвал эмчид яаралтай үзүүлэх шаардлагатай.

В.6.8.3.Мизопростол хэрэглэснээс хойш ≥ 24 цагаас дээш хугацаагаар биеийн байдал тавгүйрхэх, халуурах, өвдөх зэрэг шинж илэрвэл эмчид яаралтай үзүүлнэ.

В.6.8.4.Энэ аргыг эмчийн зөвшөөрөлгүйгээр дур мэдэн хэрэглэх, гарал үүсэл нь тодорхойгүй эмийг хэрэглэснээс үүдэлтэй цус алдах, үрэвсэл, халдвар зэргээр хүндэрч амь насанд аюултай байдал үүсэх болохыг анхааруулна.

В.6.9.Эмээр үр хөндөхөд хэрэглэх эмийн тун хэмжээ, хэрэглэх арга, үргэлжлэх хугацаа: Эмийн тунг жирэмсний хугацаанаас хамаарч сонгоно (Хүснэгт 3). Хэрэглэсэн эмийн цувралын дугаар, хүчинтэй хугацааг үр хөндөлтийн түүхэнд тэмдэглэнэ.

Хүснэгт 3.Эмийн тун, хэрэглэх заавар:

№	Жирэмсний хугацаа	Эхний эмийг уулгах	Хоёр дахь эмийг эхний тунг ууснаас хойш 24-48 цагийн дараа уулгах
1.	12 ⁺⁶ долоо хоног хүртэл	Мифепристон 200 мг	Мизопростол 800 мкг завжинд, эсвэл хэлэн доор тавьж уусгаж уулгах эсвэл үтрээнд тавина
2.	13-21 ⁺⁶ долоо хоног дотор	Мифепристон 200 мг	Мизопростол 400 мкг 3 цаг тутамд завжинд, эсвэл хэлэн доор тавьж уусгаж уулгах эсвэл үтрээнд тавина Хүснэгт 4.

Хүснэгт 4. Мизопростол хэрэглэх арга зам

Хэрэглэх зам	Хэрэглэх заавар	Тайлбар
Завжинд тавих	Эмийг хацар болон буйлны завсар байрлуулж 20-30 минутын хугацаанд уусгаж ууна.	Халуурах, чичрэх зэрэг шинж тэмдэг илүүтэй илэрнэ.
Хэлэн дор	Эмийг хэлэн дор тавихад 30 минутын хугацаанд уусна.	Халуурах, жихүүдэс хүрэх зэрэг шинж тэмдэг илүүтэй илэрнэ.
Үтрээнд*	Умайн арын хүнхрээнд тавина. Тавьсны дараа 30 минут хэвтэхийг зөвлөнө.	Гаж нөлөө харьцангуй бага илэрнэ.

*Үтрээгээр хэрэглэх нь үр дүн илүү болохыг нотолсон.

В.6.10.Хожуу хугацаанд эмээр үр хөндөх:

В.6.10.1.Хожуу үр хөндөлтийг В.5.2-т заасан тодорхой заалтаар, эмнэлэгт, мэргэжлийн эмч хийж гүйцэтгэнэ.

В.6.10.2.Хожуу үр хөндөлтийг мизопростол болон мифепристоны хавсруулж Хүснэгт 3-д заасан тунгаар хэрэглэнэ.

В.6.10.3.Хожуу хугацаанд эмийн аргаар үр хөндөх үйл явц дундажаар 10-12 цаг үргэлжлэх ба шөнийн цагаар тусламж үзүүлэх шаардлагатай байж болно.

В.6.10.4.Хүчтэй базалж өвдөх үед өвдөлт намдаах арга хамжээ авах шаардлагатай.

В.6.10.5.Эмээр хожуу үр хөндөлт хийх нь үр дүнтэй боловч ихэсийн эд үлдэх эрсдэл эрт үеийнхээс илүү байдаг тул зулбасны дараа умайн хөндийн байдлыг хянан шаардлагатай арга хэмжээ авна.

В.6.11.Хүндрэл:

Цус алдалт, халдвар, умайн хүзүүний гэмтэл зэрэг тохиолдож болно.

В.6.12.Эмээр үр хөндөлт хийхэд анхаарах зүйлс:

В.6.12.1.Үр хөндөлтийг амжилттай болгохын тулд шаардлагатай бол заасан хугацаанд мизопростолыг давтан хэрэглэж болно. ДЭМБ-ын удирдамжид мизопростол хэрэглэх дээд тунгийн хэмжээг заагаагүй болно.

В.6.12.2.Умайд сорвитой жирэмсэн эмэгтэйд уулгах мизопростолын хамгийн их тунг шийдэхдээ болгоомжтой, эмнэлзүйн дүгнэлтийг харгалзах хэрэгтэй бөгөөд умайн урагдах хүндрэл үед яаралтай тусламж үзүүлэх бэлэн байдлыг хангана.

В.6.12.3.Жирэмсний 22⁺⁶ долоо хоногоос дээш хугацаанд зайлшгүй эмийн аргаар жирэмслэлтийг таслахаар бол мизопростолын тунг бууруулах хэрэгтэй.

В.6.12.4.Эмээр жирэмсний эрт үед үр хөндөлт хийх нь амжилтгүй болсон үед цус алдалтгүй, халдварын шинжгүй бол яаралтай мэс ажилбараар умайг цэвэрлэх шаардлагагүй мизопростолыг 600 мкг тунгаар уухаар 400 мкг хэлэн дор тавина.

В.6.12.5.Эмээр хожуу үр хөндөлт амжилтгүй болсон тохиолдолд хэрхэн зохицуулах талаарх шийдвэрийг тухайн хүний эмнэлзүйн байдал болон эмчилгээний сонголтоос хамааран гаргана. Боломжтой бол мизопростол 400 мкг-ыг хэлэн дор, завжинд эсвэл үтрээгээр 3 цагийн зайтайгаар давтан тун хэрэглэж болно.

В.6.12.6.Өмнө нь умайд мэс засал хийлгэсэн сорвитой үед мизопростолыг хэрэглэх дээд тунг тодорхойлоход анхаарал, болгоомжтой хандаж, эмнэлзүйн дүгнэлт гаргана. Умайн урагдал нь ховор тохиолддог хүндрэл юм.

В.6.12.7.Үрэвсэл халдвараар хүндрэх өндөр эсрдэлтэй эмэгтэйд антибиотикийн урьдчилан сэргийлэлт хийнэ. Антибиотикийн урьдчилан сэргийлэлтэнд доксицилин, азитромицин, метронидазол, бета-лактамын бүлгийн антибиотикийн аль нэгийг зохих тунгаар хэрэглэнэ.

В.6.12.8.Резус сөрөг цустай эмэгтэйн хамтрагч буюу нөхөр нь резус эерэг эсвэл тодорхойгүй бол дархлаажилт үүсэхээс сэргийлж Д-ийн эсрэг иммуноглобулин үр хөндөлтийн аль ч аргын дараа 72 цагийн дотор зааврын дагуу тунг тохируулан хийнэ.

В.7.Мэс ажилбарын аргаар үр хөндөлт хийх

Жирэмсний 12⁺⁶ долоо хоног хүртэлх хугацаанд умайн хөндий дэх үр хөврөлийг гадагшлуулах зорилгоор багажаар соруулж авах ажилбар юм. Эмнэлгийн нөхцөлд мэргэжлийн эмч багажийн аргаар үр хөндөлт хийнэ. Ажилбар 10-20 минут орчим үргэлжилнэ. Үр хөндөлт хийхдээ үйлчлүүлэгчийн эрүүл мэндийн байдлыг сайтар үнэлэх ба умайд ерөндөгтэй бол ажилбарын өмнө заавал авсан байна.

В.7.1. эс ажилбараар үр хөндөхөд бэлтгэх зүйлс:

В.7.1.1.Ажилбарт шаардлагатай багаж, хэрэгслийг бүрэн бэлтгэсэн байна.

В.7.1.2.Эмч, эмнэлгийн туслах мэргэжилтэн бээлий болон хувийн хамгаалах хэрэгслийг өмсөнө.

В.7.1.3.Үйлчлүүлэгчийг шээлгэж давсгыг суллана.

В.7.1.4.Үйлчлүүлэгчид үзлэгийн орон дээр гарч, хэвтэхэд нь туслан биеийн доод хэсгийг халхалж хучиж өгнө.

В.7.1.5.Үтрээнд толь тавьж, үтрээ умайн хүзүүний байдал, ялгарлыг шинжилнэ.

В.7.1.6.Үйлчлүүлэгчийн гадна бэлэг эрхтэн ба үтрээ, умайн хүзүүг халдваргүйжүүлэх уусмалаар арчина.

В.7.1.7.Өвдөлт намдаах сонгосон мэдээгүйжүүлгийг батлагдсан зааврын дагуу хийнэ.

В.7.2.Умай хүзүүг үнэлэх ба бэлтгэх:

Умайн хүзүүний байдлыг үнэлэн, дараах тохиолдолд умайн хүзүүг бэлтгэх зорилгоор ажилбараас 1-2 цагийн өмнө мизопростолыг 400 мкг-аар хэлэн дор тавьж уусгаж, уулгах эсвэл үтрээнд 2-3 цагийн өмнө тавина. Үүнд:

- Умайн хүзүүний эмгэгтэй;
- Өмнө нь умайн хүзүүнд мэс засал хийлгэж байсан;
- Өсвөр насны жирэмсэн;
- Ахимаг насны жирэмсэн.

В.7.3.Мэс ажилбараар үр хөндөх үеийн антибиотикийн урьдчилан сэргийлэлт:

Ажилбар эхлэхээс 1 цагийн өмнө доксициклин 200 мг-аар нэг удаагийн тун эсвэл азитромицин 1 гр нэг удаагийн тунгаар уулгана.

В.7.4.Өвдөлт намдаалт

Үйлчлүүлэгчид ажилбарын үеийн өвдөлт намдаалтын аргыг сонгоход тусалж, заавал өвдөлт намдаана. Багажаар үр хөндөх ажилбарын үед доорх аргуудаас сонгож, батлагдсан зааврын дагуу хэрэглэнэ. Үр хөндөлтийн туршид үйлчлүүлэгчийг үгээр тайвшруулна.

В.7.4.1.Хэсгийн мэдээгүйжүүлэг (Умайн хүзүүний ойролцоо хориг хийх)

- Лидокайны 1%-ийн 20 мл уусмалыг умайн хүзүүний хүнхрээтэй нийлсэн зааг хэсэгт 2, 4, 8 ба 10 цагийн байрлал тус бүрт 3-5 мл-ийг 2-3 мм гүнд судас таарсан эсэхийг шалгаж тарина.
- Умайн хүзүүг хавчих хэсэгт 1-2 мл тарина.
- Лидокайныг физиологийн уусмалаар шингэлж болно.
- Умайн хүзүүнд хориг хийх лидокайны хамгийн их тун нь 4.5 мг/кг буюу ерөнхийдөө 200-300 мг лидокайн (ойролцоогоор 1%-ийн 20 мл эсвэл 0.5%-ийн 40 мл) байна.

В.7.5.Судсаар өвдөлт намдаах: Орчин нөхцөл бүрдсэн эмнэлэгт, мэдээгүйжүүлгийн эмч судсаар өвдөлт намдаалтыг хийнэ. Үүнд пропофол, фентанил, кетамин г.м-ийг хэрэглэнэ.

В.7.6.Ерөнхий мэдээгүйжүүлэг: Ховор хийгдэнэ (жирэмсний хожуу үеийн үр хөндөлт хийх байгууллагад шаардлагатай тохиолдолд)

В.7.7.Эмээр өвдөлт намдаалт хийх: Ажилбар эхлэхээс өмнө ибупрофен 400-800 мг тунгаар нэг удаа эсвэл сэтгэл түгшилттэй бол диазепам 5-10 мг уухаар хэрэглэж болно.

В.7.8.Мэс ажилбараар үр хөндөхөд анхаарах зүйлс:

В.7.8.1.Судсаар эсвэл ерөнхий мэдээгүйжүүлэг хэрэглэсэн үед ухамсарт ухааны түр зуурын өөрчлөлт гарч болно гэдгийг үйлчлүүлэгч, түүнтэй хамт яваа хүмүүст тайлбарлана.

В.7.8.2.Ерөнхий мэдээгүйжүүлэгийг мэдээгүйжүүлгийн эмч, умайн хүзүүний ойролцоо хориг хийхийг эмнэлгийн мэргэжилтэн хийх ба мэдээгүйжүүлэх эмийг сонгож уг ажилбарыг гүйцэтгэж, өвчтөний хүчилтөрөгчийн хангамж, цусны эргэлт, биеийн халуун, амьсгал, зүрх судас, мэдрэлийн тогтолцоонд үзүүлэх нөлөөг тогтмол хянаана.

В.7.8.3.Ажилбарын явцад өвдөлтийг үнэлж, шаардлагатай тохиолдолд өвдөлт намдаах нэмэлт арга хэмжээг авна.

В.7.8.4.Ажилбарын дараах үеийн өвдөлт намдаалтыг үйлчлүүлэгчийн биеийн байдлыг үнэлж, арга хэмжээ авна.

В.7.9.Мэс ажилбараар үр хөндөх ажилбарын үеийн шаардлагатай хэрэгсэл:

- Гар соруур (нэг болон хоёр хавхлагат);
- Сорогч уян хошуу (Ариун, нэг удаа хэрэглэнэ): Жирэмсний хугацаанаас хамаарч хэмжээг сонгоно (Хүснэгт 5);
- Хошууны шилжүүлэгч (соруулын хэмжээнд тохируулж сонгоно (Хүснэгт 6);
- Шаардлагатай үед хэрэглэх умайн хүзүүг тэлэх гегарын тэлэгч;
- Үтрээний толь, кронцанг;
- Дэвсгэр;

- Ариутгасан бөмбөлөг;
- Повидон иодын 7.5%-ийн уусмал;
- Үзлэгийн болон ариун бээлий;
- Хажуугийн гэрэл;
- Хэсэг газрын мэдээ алдуулагч 1% лидокаин (эпинефрингүй);
- Зүү тариур.

Хүснэгт 5.Жирэмсний хугацаа болон хошууны хэмжээ

Жирэмсний хугацаа (7 хоногоор)	Сорогч хошууны хэмжээ
5-7	5 мм
7-9	6 мм
9-12	7-12 мм

Хошууг жирэмсний хугацаанд тохируулан сонгох нь чухал, жижигдэх нь умайгаас агууламжийг дутуу гарах, шавхарга хуримтлагдахад хүргэх ба соролтын хүчинд сөргөөр нөлөөлнө.

Хүснэгт 6.Хошууны шилжүүлэгчийн сонголт

Сорогч хошууны хэмжээ	Шилжүүлэгчийн өнгө	Вакуум үүсгэгчийн төрөл
4, 5, 6 мм	Шилжүүлэгч хэрэглэхгүй	Нэг хавхлагат
4, 5, 6 мм	Хөх	Хоёр хавхлагат
7 мм	Шар	Хоёр хавхлагат
8 мм	Цагаан	Хоёр хавхлагат
9 мм	Хүрэн	Хоёр хавхлагат
10 мм	Ногоон	Хоёр хавхлагат
12 мм	Шилжүүлэгч хэрэглэхгүй	Хоёр хавхлагат

В.7.10.Гар соруураар соруулах үйлдлийн техник:

В.7.10.1.Гар соруурт агааргүй орчин үүсгэхийн тулд хавхлагыг хааж, татуургыг эцэст нь тултал татаж, тээглүүрээр тэвхдэнэ. Агааргүй орчин үүссэн эсэхийг заавал давтан шалгана.

В.7.10.2.Ажилбарын хийх явцад шаардлага гарсан үед (соруур гэмтэх, цус их гарах үед умайгаас агууламжийг хурдан соруулах) хэрэглэх зорилгоор нэмэлт гар соруурыг бэлэн байлгана.

В.7.10.3.Умайн хүзүүнээс хавчсан хавчуураас зөөлөн татаж, сэтгүүрийг умайн хөндийд болгоомжтой оруулж, умайн байрлал, чиглэл, умайн хөндийн хэмжээг тогтооно.

В.7.10.4.Умайн хүзүүний сувгийг тэлэхэд соруурын хошууг ашиглаж болно. 4 мм хэмжээтэй хошуунаас эхлэн хошууны хэмжээг нэмэх байдлаар тохирох хэмжээнд хүртэл умайн хүзүүг тэлнэ.

В.7.10.5.Олон хошуу байхгүй тохиолдолд Гегарын тэлэгч хэрэглэнэ. Тэлэгчийг умайн дотор хөөмий өнгөртөл оруулах ба умайн ёроолд тулгахгүй.

В.7.10.6.Жирэмсний хугацаатай тохирох хэмжээтэй хошууг умайн хүзүүгээр үл хүрэх техникийг баримтлан оруулна.

В.7.10.7.Умайн хөндийгээс эдийг соруулах үйлдэл: Гар соруурыг хошуутай холбон хавхлагыг суллаж, соруурыг зөөлнөөр 2 талруугаа 180 хэмээр эргүүлж эдийг соруулж авна, хошууг умайн хөндийгөөс гаргаж вакуум алдахаас болгоомжлох

хэрэгтэй. Соруурын 3/4 нь дүүрсэн бол хавхлагыг хааж соруурыг хошуунаас салгаж доторх агууламжийг бэлдсэн шүүлтүүр бүхий эд цуглуулах саванд цуглуулна.

В.7.10.8.Хошууг умайн хүзүүнээс гаргахгүй үлдээнэ.

В.7.10.9.Соруурыг хошуунд эргэн угсрахдаа дээрх үйлдлийг давтан хийж, ажилбарыг үргэлжлүүлж дуусгана.

В.7.10.10.Ажилбарыг дуусгах: Соруурт эдгүй, хөөсөрхөг ягаан цус гарах, умай агшиж хошууг эргүүлэхэд саадтай болох, хүрчигнэх мэдрэмж мэдрэгдэхэд умай хоосорсон гэж үзэж ажилбарыг дуусгана.

В.7.10.11.Соруур болон сорогч хошууг үйлдвэрлэгчийн зааврын дагуу халдваргүйжүүлэх эсвэл устгана.

В.7.11.Ажилбарын дараа ургийн эдийг шалгах:

Умай бүрэн хоосорч, ажилбар бүрэн хийгдсэн эсэхийг жирэмсний 9 долоо хоногтойгоос дээш бол шүүлтүүрээр шүүж, усаар зөөлөн хөөс үүсгэхгүйгээр угаан, тунгалаг шилэн тавганд хийж гэрэлтүүлэгч ашиглан шалгана. Ургийн эд болон шингэнийг батлагдсан стандарт, журам, зааврын дагуу хадгалж, тээвэрлэж, устгана.

Ургийн эдийг шалгахад доорх зүйлсийг бэлтгэсэн байна. Үүнд:

- Шүүлтүүр;
- Эд цуглуулах сав, түмпэн;
- Тунгалаг шилэн таваг;
- Гэрэлтүүлэгч;
- Эд барих хавчаар;
- Ус (урсгал ба нөөцөлсөн).

В.7.12.Ажилбарын дараах хяналт:

В.7.12.1.Шаардлагатай бол умай агшаах бэлдмэл хэрэглэнэ.

В.7.12.2.Ажилбарын дараа амин үзүүлэлтүүд болон умайн базлалт, үтрээгээр гарч байгаа цусны хэмжээг дор хаяж 2 цагийн турш 30 минутын зайтай хянаж, үр хөндөлтийн түүхэнд тэмдэглэнэ.

В.7.12.3.Хяналтын хугацаанд эмэгтэйг тайвшруулна.

В.7.12.4.Өвдөлт нь ихэвчлэн дунд зэрэг илрэх ба парацетамол болон/эсвэл ибупрофен уулгаж болно.

В.7.12.5.Хэрэв амин үзүүлэлтүүд тогтвортой, үр хөндөлтийн дараах зөвөлгөө мэдээллийг өгсөн бол эмэгтэйг гэрт нь явуулна.

В.7.12.6.Хэвлийн доод хэсгээр бага зэргийн өвдөлт хэдэн өдрийн туршид үргэлжилж болно (өвдөлт намдаах эм зөвлөнө).

В.7.12.7.Цус гаралт 8-10 хоног үргэлжилнэ.

В.7.12.8.Ажилбараас хойш 8-10 хоногийн дотор дахин үр тогтох боломжтой ба 4-8 долоо хоногийн дотор биеийн юм ирж болохыг анхааруулна.

В.7.12.9.Жирэмслэхээс сэргийлэх аргыг зөвлөж, боломжтой бол хэрэглүүлнэ.

В.7.12.10.Эрүүл ахуйн зөвлөгөө: халуун устай ваннд хэвтэж усанд орохыг хориглоно.

В.7.12.11.Хэрэв цус алдалт удаан үргэлжилсэн (2 долоо хоногоос дээш), хэвийн биеийн юмны хэмжээнээс илүү их цус гарах, хүчтэй өвдөх, халуурах, жихүүдэс хүрэх, бие сулрах, ухаан алдах зэрэг аюултай шинж илэрвэл эмнэлэгт яаралтай хандахыг зөвлөнө.

В.7.12.12.Хэрэв ажилбарын өмнөх антибиотик урьдчилан сэргийлэлт хийгээгүй бол үр хөндсөний дараах 2 цагийн дотор антибиотикийг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас батлагдсан зааврын дагуу уулгана.

В.7.12.13.Халдвараар хүндрэх эрсдэлтэй эмэгтэйд эмчилгээний тунгаар антибиотик эмчилгээг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас баталсан зааврын дагуу эхэлнэ.

В.7.12.14.Эмнэлгээс гаргахын өмнө артерийн даралт, судасны цохилт, өвдөлт, умайн агшилт, цус гаралтыг хянаж, үр хөндөлтийн түүхэнд тэмдэглэнэ.

В.7.12.15.Эмнэлгээс гарах үед нь хийгдсэн ажилбар, аюултай шинж тэмдэг илэрсэн үед холбогдох утасны дугаар, яаралтай тусламж авах газрын хаяг зэргийг бичсэн санамж өгнө.

В.7.12.16.Үйлчлүүлэгчээс зөвлөгөө, тусламж авах талаар ойлгосон эсэхийг лавлаж асууна.

В.8.Үр хөндөлтийн дараах зөвлөгөө:

Үр хөндөлт хийлгэсэн эмэгтэйд ажилбарын дараа гарах хэвийн болон аюултай шинж тэмдгийг хэрхэн таних, жирэмслэхээс сэргийлэх, сэтгэл санааны хямралыг хэрхэн даван туулах талаар товч тодорхой мэдээллийг энгийн үг хэллэгээр, аман болон бичгийн хэлбэрээр өгөх ёстой. Эрүүл мэндийн ажилтан энэ үед тэдэнд шаардлагатай дэмжлэгийг үзүүлнэ.

В.8.1.Ерөнхий дэглэм, эрүүл ахуйн зөвлөгөө:

- Ажил амралтаа зохицуулах;
- Биеийн хүч шаардсан хүнд ажил хийхгүй байх;
- Үр хөндөлтийн дараа өөрийн эрүүл мэндэд анхаарал тавих;
- 4-6 цаг тутамд ариун цэврийн хэрэглэлийг солих;
- Гадна бэлэг эрхтэн, хязан орчмыг өдөр бүр угаах;
- Цус гаралт зогсох хүртэл бэлгийн харьцаанд орохоос зайлсхийх;
- Үтрээнд тампон хэрэглэхгүй байхыг зөвлөнө.

В.8.2.Гэр бүл төлөвлөлт жирэмслэхээс сэргийлэх арга (ЖСА)-ын талаарх зөвлөгөө:

- Үр хөндөлтийн дараа богино хугацаанд дахин жирэмслэх эрсдэлтэй тул ЖСА хэрэглэхийг зөвлөнө.
- Эмэгтэй хүсвэл ерөндөг тавих, суулгац суулгах, тариа тарих, эм уулгах зэрэг ЖСА-аас сонгуулж хэрэглүүлнэ.

Дээрх аргуудаас сонгоогүй бол эмэгтэйд нэг сараас доошгүй хугацаанд жирэмслэхээс сэргийлэх (12 ширхэгээс доошгүй) бэлгэвчийг өгнө.

- Хүндрэлгүй үр хөндөлтийн дараа ЖСА-ыг шууд хэрэглэж болно (Хавсралт 7).

В.8.3.Аюултай шинжийн талаарх зөвлөгөө:

Хэрэв дараах шинжүүдээс илэрвэл цаг алдалгүй, өдөр шөнийг харгалзахгүйгээр эмнэлгийн байгууллагад яаралтай хандах хэрэгтэй.

- Цус алдалт: Үтрээгээр цус гарах нь удаан хугацаанд үргэлжлэх эсвэл их хэмжээгээр (нэг цагийн дотор 2-оос дээш ариун цэврийн хэрэглэл нэвтрэх нь 2 цаг үргэлжлэх) гарвал эмчид яаралтай үзүүлэх шаардлагатай.
- Халуурах, чичрэх, бие өвдөх: Хэрэв мизопростолын сүүлийн тунг ууснаас хойш 24 цагаас дээш хугацаагаар халууралт үргэлжилбэл цаашид нэмэлт үнэлгээ хийх шаардлагатай.
- Хэвлийгээр хүчтэй өвдөх;
- Нуруу өвдөх;
- Дотор муухайрах, бөөлжих;
- Үтрээнээс эвгүй үнэртэй ялгарал гарах.

В.9.Үр хөндөлтийн дараах тусламж, үйлчилгээ (Хүснэгт 7)

В.9.1.Тохиолдож болох хүндрэл:

- Үр хөндөлт дутуу хийгдэх;
- Умай цоорох;
- Цус алдах;
- Халдвар;
- Бага аарцгийн үрэвсэл;
- Хийн эмболи: маш ховор.

Хүснэгт 7.Үр хөндөлтийн дараа илрэх хэвийн болон эмгэг шинж, хүндрэл

Өөрчлөлт	Илрэх шинж тэмдэг	Тайлбар/анхаарах зүйлс
Хэвийн	Үтрээнээс бага зэрэг цусархаг ялгадас гарах; Бие сульдах; Хэвлийн доод хэсгээр бага зэрэг өвдөх, агшилт мэдрэгдэх.	Умайн агшилттай холбоотой бөгөөд богино хугацаанд аяндаа арилна.
Эмгэг шинжүүд	Толгой эргэх; Амьсгаадах; Чичрэх; Муужрах; Үтрээгээр цус ихээр гарах* эсвэл цус огт гарахгүй байх; Умайд цус хурах (умай хэт тэлэгдсэнээс өвдөнө); Хэвлийгээр хүчтэй базлах.	Эдгээр нь цус алдалт, үрэвсэл, хүндрэл үүсч байгааг илтгэх ба яаралтай эмнэлэгт очих, Яаралтай тусламж (ЯТ) үзүүлнэ. Умай агшаах тариа хийж үр дүнгүй бол дахин соруулж эмчилнэ.
Аюултай шинж	Халуурах; Сулрах, ухаан алдах; Хэвлийгээр хүчтэй өвдөх, базлах; Бөөлжих. Цусархаг ялгадас ≥ 2 долоо хоногоос дээш үргэлжлэх; Үтрээнээс эвгүй үнэртэй ялгадас гарах; Бөгс рүү тулж өвдөх; Биений юм ≥ 6 долоо хоногоор ирэхгүй байх.	Халдвар, умайн үрэвсэл, Ураг, ихэсийн эдийн үлдэгдэл, умайн гэмтэл зэрэг хүнд хүндрэл үүссэн байж болзошгүйг илтгэнэ. Яаралтай тусламж үзүүлнэ.

*1 цагийн дотор 2 ширхэг ариун цэврийн хэрэглэл нэвт норох байдал 2 цаг үргэлжлэх

В.9.2.Эрэмбэлэн ангилалт, яаралтай тусламж:

Үр хөндөлтийн дараа хүндрэл гарсан тохиолдолд өвчтөнг эрэмбэлэн ангилалт хийж тусламж үзүүлнэ. (Хүснэгт 8)

Хүснэгт 8.Эрэмбэлэн ангилалт, үзүүлэх тусламж үйлчилгээ

Эрэмбэ	Түвшин	Шинж тэмдэг / Төлөв байдал	Тусламж
--------	--------	----------------------------	---------

I	Нэн яаралтай	- Их хэмжээний цус алдалт (цус сэлбэх шаардлагатай); - Умайн гадуурх жирэмслэлт; - Амьсгалын замын бөглөрөл; - Ухаан алдах; - Умай цоорох, хэвлийн эд эрхтэн гэмтэх; - Амь насанд аюултай харшил үүсэх.	Амин үзүүлэлт болон гемодинамикийг хянах; ЯТ үзүүлэх; Хүчилтөрөгчөөр амьсгалуулах; Шингэн сэлбэх шаардлагатай бол ЦЦБ сэлбэх, тогтворжуулах эмчилгээ хийсний дараа биеийн байдлыг үнэлэн шатлал ахиулан шилжүүлэх; Мэс заслын багийг бэлэн байлгах.
II	Яаралтай 10-30 мин	- Цусархаг ялгадас их хэмжээгээр гарах; - Хэвлийгээр хүчтэй өвдөх; - Бөөлжих ба суулгах; - Умай цоорсон байж болзошгүй.	ЯТ үзүүлэх; Хэт авиан шинжилгээ хийж онош тодруулах.
III	Яаралтай бус 30-60 мин	- Хэвлийн доод хэсгээр бага зэрэг өвдөх; - БЮМ-тэй холбоотой зовуурь илрэх; - БЗДХ-ын шинж тэмдэг илрэх; - Үтрээнээс эвгүй үнэртэй ялгадас гарах; - Умайд эд үлдэх.	Эмчийн үзлэг; Лабораторийн шинжилгээ болон багажийн оношилгоо.
IV	Яаралтай бус	Үр хөндөлтийн дараах үзлэг; Эмэгтэйчүүдийн урьдчилан сэргийлэх үзлэг; ГБТ-ийн арга хэрэглүүлэх.	Цаг товлож үзэх; Эмчилгээний төлөвлөгөө гаргах.

В.9.3.Үр хөндөлтийн дараах үрэвслийн үед авах арга хэмжээ

Бага аарцгийн үрэвсэл (умаин салстын, гуурсан хоолой өндгөвчний үрэвсэл) болон гялтангийн үрэвсэл үжлээс сэргийлэх зорилгоор мэс ажилбарын өмнө антибиотикийн урьдчилан сэргийлэлт заавал хийнэ.

Үр хөндөлтийн дараах үрэвсэлийн үед авах арга хэмжээ:

В.9.3.1.Халдварын үүсгэгч тодорхойлох бактериологи шинжилгээг хийнэ. Үүсгэгч тодорхой байгаа бол уг үүсгэгчийн эсрэг антибиотик эмчилгээг батлагдсан зааврын дагуу эхэлнэ.

В.9.3.2.Шинжилгээний хариу гарахаас өмнө өргөн хүрээний антибиотик эмчилгээг эхлүүлнэ. Үүнд:

- Амоксициллин/клавуланы хүчил судсаар 1 гр-аар 8 цагийн зайтай өдөрт 3 удаа, гентамицин 5 мг/кг жинд булчинд өдөрт 1 удаа тарина.

- Эсвэл ампициллин 2.0 гр-аар 8 цаг тутам судсаар, метронидазол 500 мг-аар 8 цаг тутам судсаар, гентамицин 5 мг/кг жинд өдөрт 1 удаа булчинд тус тус тарина.
- Эдгээрийг халуун бууртал дор хаяж 48 цаг хэрэглээд дараа нь уух хэлбэрээр үргэлжүүлэн 5 хоног хэрэглэнэ.
- Шингэн сэлбэж эхэлнэ.

В.10.Үйлчлүүлэгчийг дараагийн шатны эмнэлэгт шилжүүлэх зарчим

Шилжүүлгийн журам болон тогтолцоог бүрдүүлсэн байна. Үүнд:

В.10.1.Хүндэрсэн тохиолдолд эмэгтэйг яаралтай шилжүүлэх тогтолцоог бүрдүүлж, эрүүл мэндийн байгууллагатай гэрээ байгуулан, 24 цагаар тусламж үзүүлэх боломжийг бүрдүүлсэн байна.

В.10.2.Хугацаа алдалгүй анхны тусламж үзүүлэх;

В.10.3.Дараагийн шатлалын эмнэлэгт яаралтай хүргэх: Арга хэмжээнд хожимдол үүсгэхгүй байх;

В.10.4.Эмэгтэйн амь насанд ноцтой хүндрэл үүссэн, эсвэл ховор тохиолдол гарсан бол эмч нарын хамтарсан үзлэг хийнэ, эсвэл цахим зөвлөгөөг холбогдох эрүүл мэндийн байгууллагаас авч, оношилгоо, эмчилгээг шийдвэрлэнэ.

В.11.Шилжүүлэх шалгуур:

В.11.1.Их хэмжээтэй цус алдах-цус алдалтыг хэмжин, зэргийг тогтоох (цочмог цус алдалт гэдэг нь 1-2 цагийн дотор ЭЦЭ ний 30 ба түүнээс дээш хувийг алдаж артерийн дээд даралт 60 МУБ-с бага болох (цус алдалт нь умай бүрэн хоосроогүй, умайн агшилт сул, зөөлөн эдийн язралт үүссэн, умайн цоорсон, ихэс умайн хананд шигдэж бэхлэгдсэн, үр хөврөл умайн хүзүү болон умайн буланд бэхлэгдсэн, цусны бүлэгнэлтийн хямрал зэрэг олон шалтгаантай);

В.11.2.Хэвлийн доод хэсгээр гэнэт хүчтэй өвдөж эхлэх;

В.11.3.38.5°C-ээс дээш халуурах;

В.11.4.Хүнд хэлбэрийн харшлын урвал өгөх;

В.11.5.Бусад эрхтэн тогтолцооны эмгэгтэй холбоотой хүндрэлүүд үүсэх.

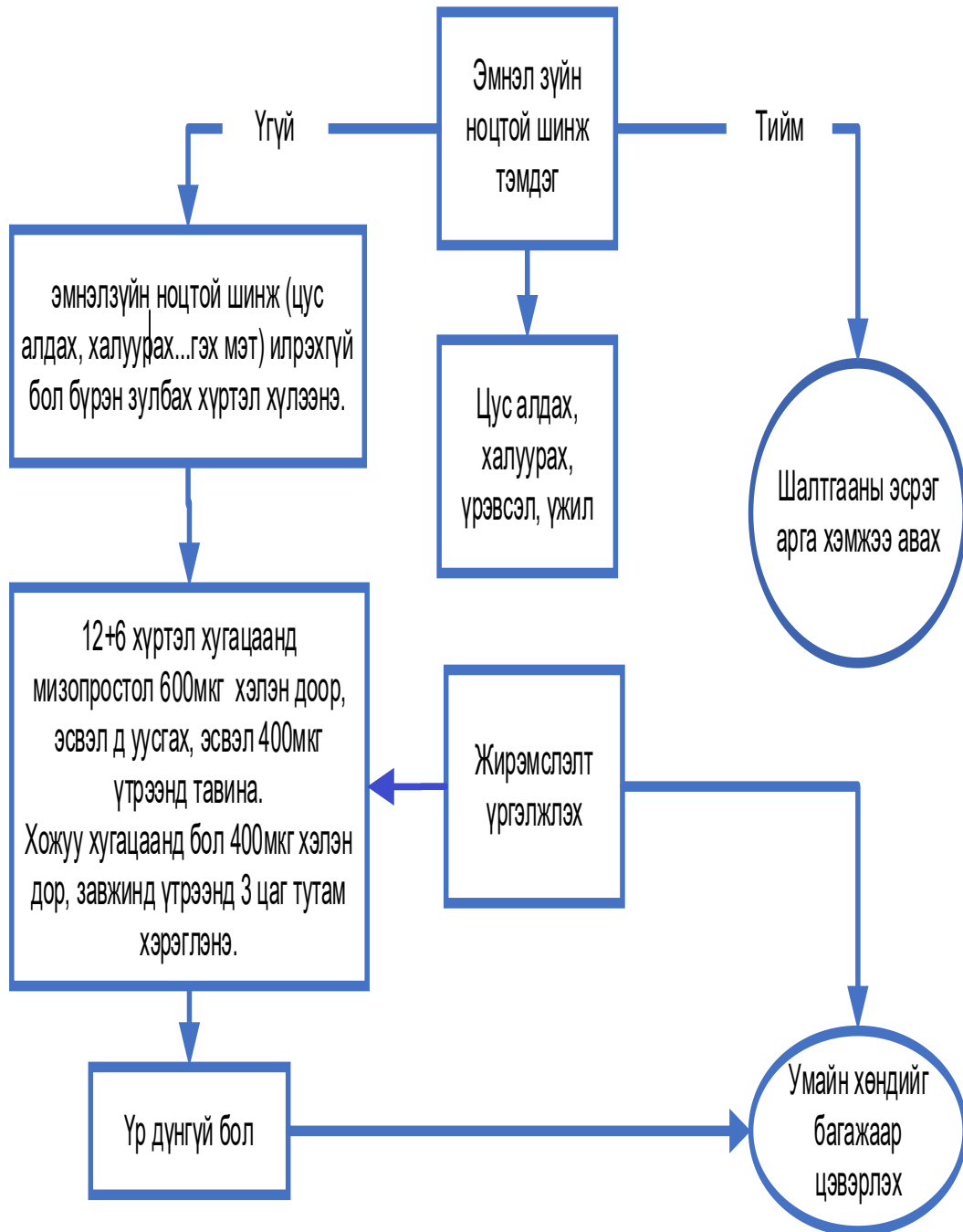
Г.1.Үйлчлүүлэгчид олгох эрүүл мэндийн боловсрол, зөвлөгөө:

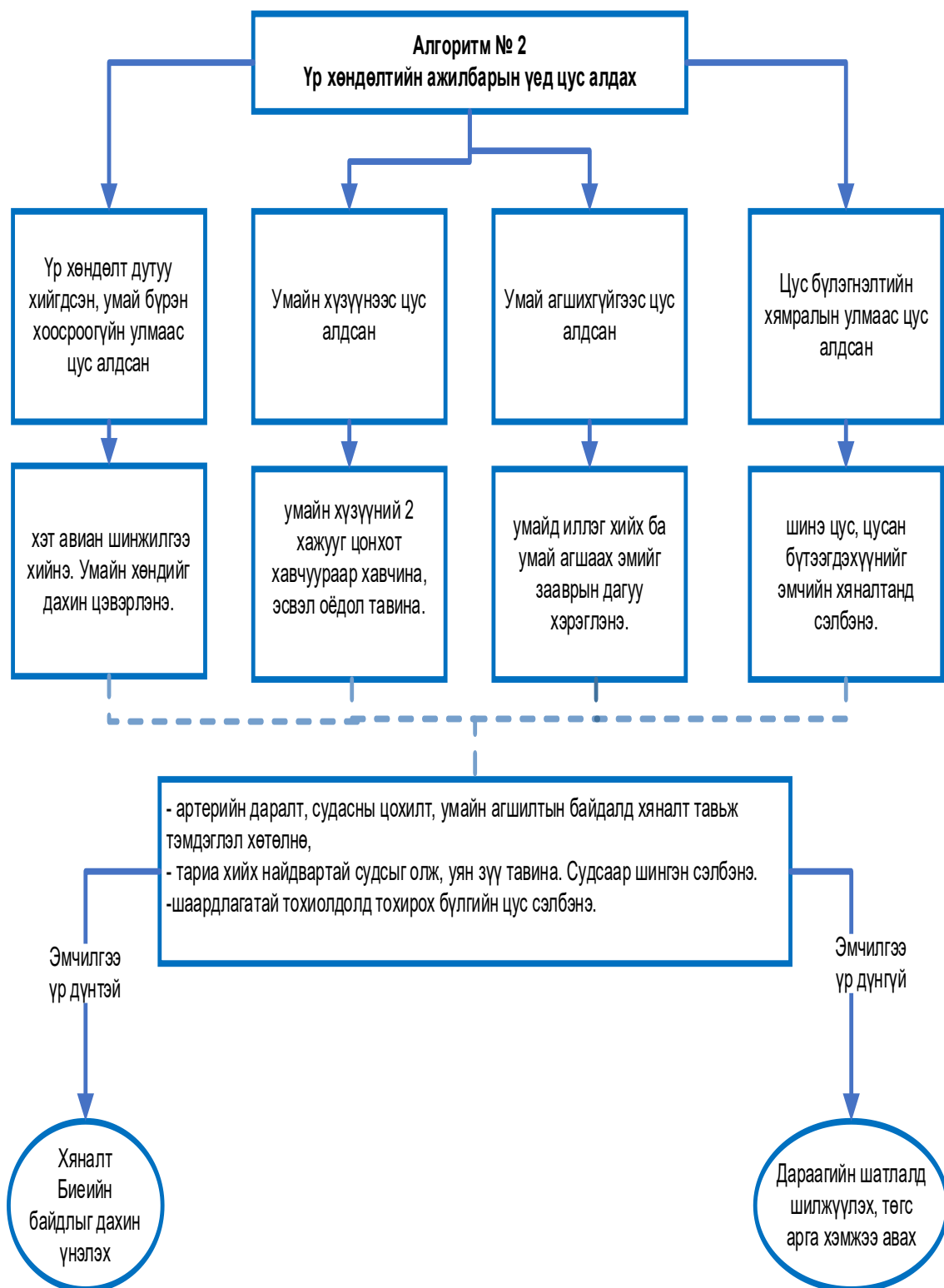
Г.1.1.Үйлчлүүлэгч бүрт үр хөндөлтийн өмнө, дараа зөвлөгөө өгнө.

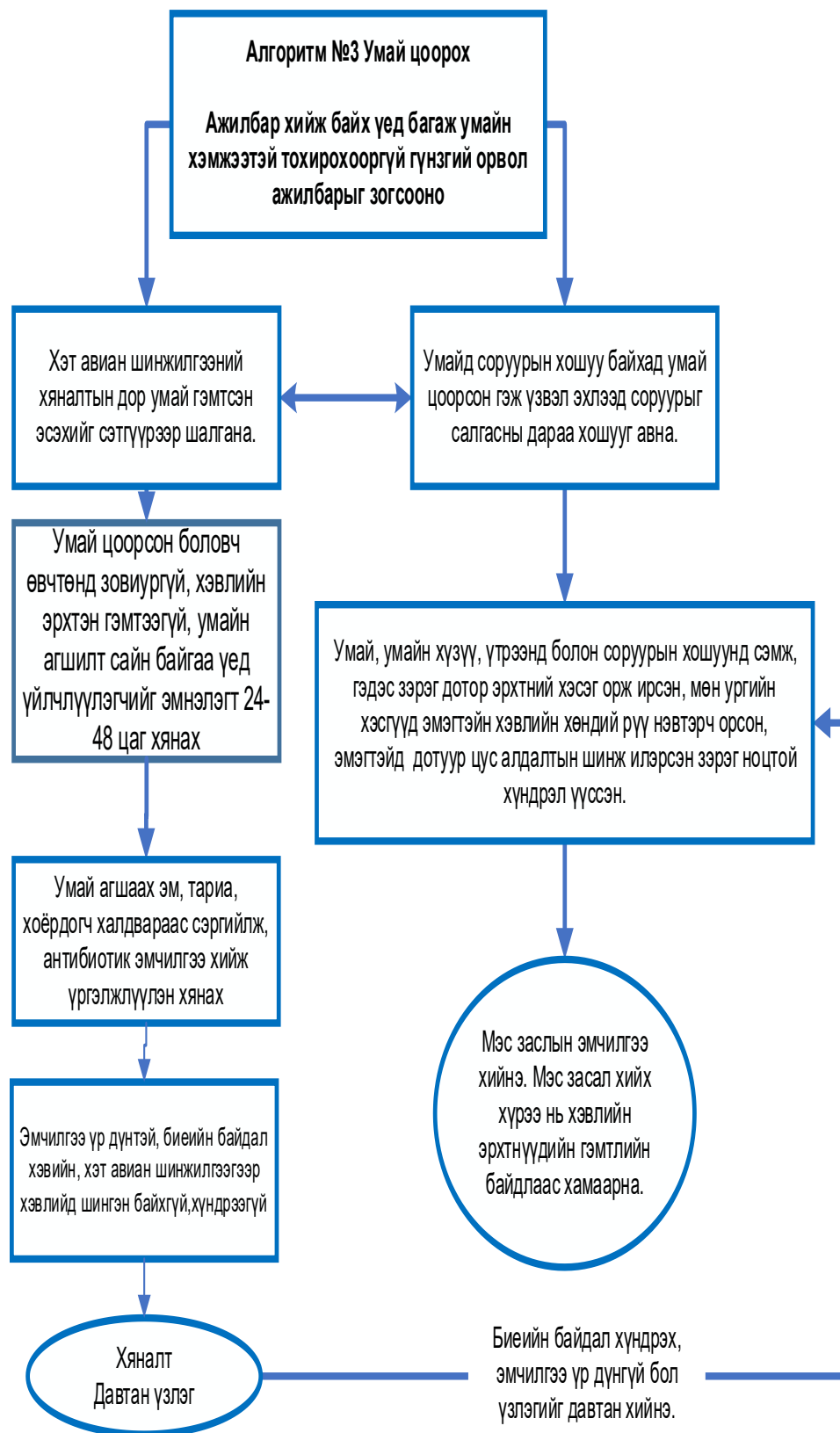
Г.1.2.Шаардлагатай гарын авлага, товхимолтой байх ба үйлчлүүлэгч авч явах боломжтой тоогоор байлгана.

Г.1.3.Үйлчлүүлэгчид үнэн, зөв, мэдээлэгдсэн зөвлөгөө өгнө.

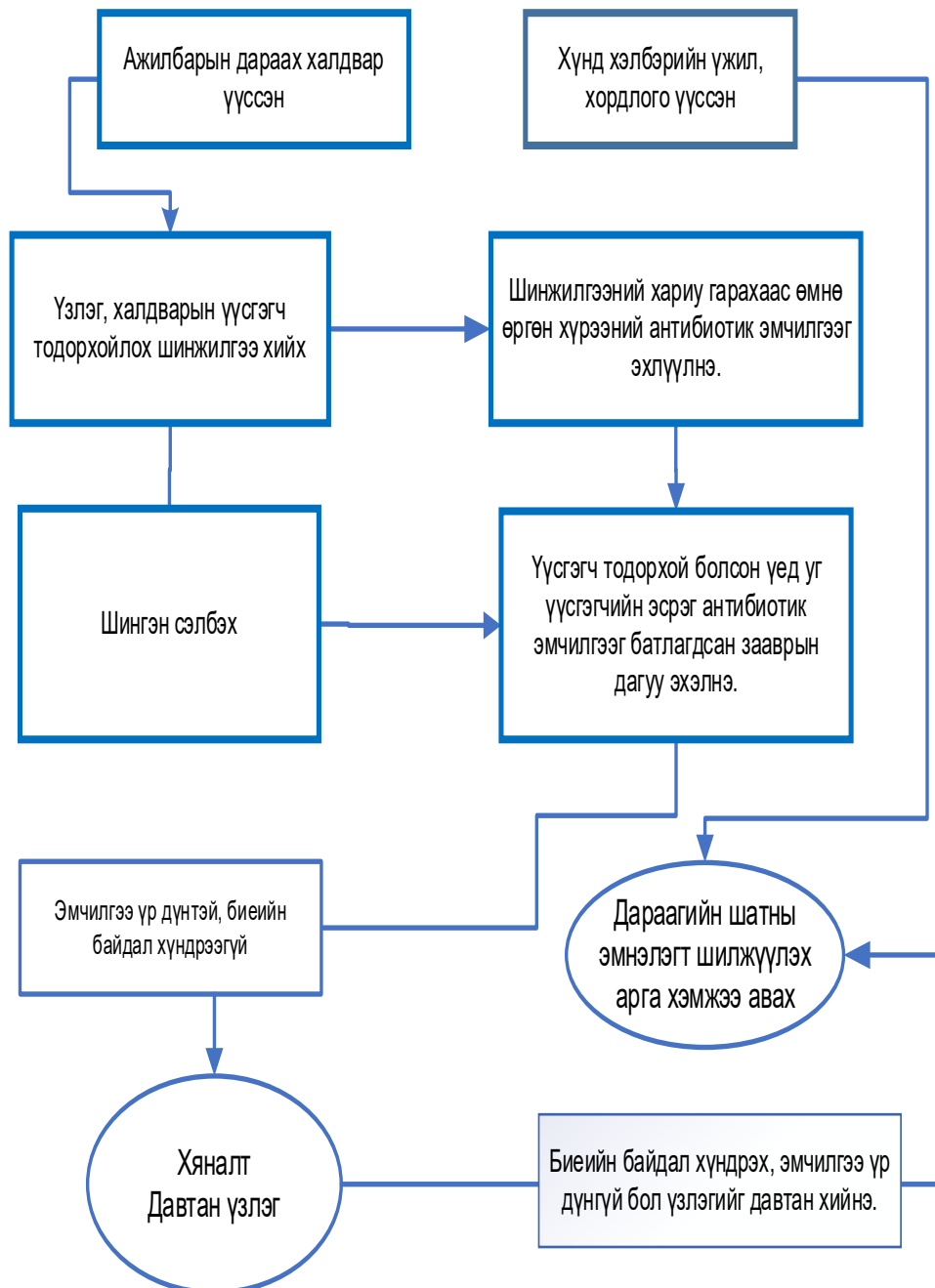
Алгоритм № 1
Дутуу зулбаж, ихэсийн эд үлдэх үеийн эмчилгээ, арга хэмжээ

Алгоритм № 4
Үрэвсэл, халдварын үед авах арга
хэмжээ

**Үр хөндөлтийн тусламж үйлчилгээ авч буй
үйлчлүүлэгчийн дагах урсгалын бүдүүвч**

НЭН ШААРДЛАГАТАЙ ЭМНЭЛГИЙН ХЭРЭГСЭЛ, БАГАЖ, ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖИЙН ЖАГСААЛТ

1. А.

Үндсэн багаж хэрэгсэл	Ашиглахад бэлэн байх доод хэмжээ
<i>Нэн шаардлагатай тусламж үзүүлэх багаж</i>	
Жин, өндөр хэмжигч /насанд хүрэгчдийн/	1
Чагнуур	Өрөө бүрт 1
Цусны даралт хэмжигч	Өрөө бүрт 1
Чангалуур	Тасаг, нэгж бүрт хангалттай хэмжээгээр
Халуун хэмжигч	Тасаг, нэгж бүрт хангалттай хэмжээгээр
Хэл дарагч	Нэг удаагийн, хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Тариурууд	Нэг удаагийн, хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Дуслын тариур	Нэг удаагийн, хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Ариун бээлий	Нэг удаагийн, хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Тэмбүү, ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ, жирэмснийг илрүүлэх сорил	Нэг удаагийн, хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Үзэгдэх орчны гэрлийн нөөц /гар чийдэн/	Үзлэг, ажилбарын өрөө бүрт 1
Амбу /насанд хүрэгчдийн/	Ажилбарын өрөө бүрт 1
Тохирох хэмжээтэй хошуувчууд	Нэг удаагийн, хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Хүчилтөрөгч дамжуулах гуурснууд	Ажилбарын өрөө бүрт 1
Хүчилтөрөгчийн нөөц /бортого, өтгөрүүлэгч/	Ажилбарын өрөө бүрт 1
Гар вакум соруур, хошуунууд (MVA)	Хоногийн үр хөндөлт, зулбалтын дундаж тоогоор, хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Цахилгаан соруурын тоног төхөөрөмж /отсос/	Ажилбарын өрөө бүрт 1
Сорох гуурсууд	Нэг удаагийн, хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Үзлэгийн ор	Үзлэг, ажилбарын өрөө бүрт 1
Бикс (том, дунд, жижиг)	Хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Умайн хүзүү шалгах багажийн цомог	Ажилбарын өрөө бүрт хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Умайн хөндийг цэвэрлэх багажийн цомог	Ажилбарын өрөө бүрт хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Утас /торгон, нийллэг/	Нэг удаагийн, шимэгддэг, хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Үтрээний үзлэгийн толь	Үзлэг, ажилбарын өрөө бүрт нэг удаагийн, хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Үтрээний өргөгч/ татагч толь	Үзлэг, ажилбарын өрөө бүрт
Цус хэмжих хэмжүүртэй сав	Хүрэлцэхүйц
Ерөндөг авах багажийн цомог	Ажилбарын өрөө бүрт
Ерөндөг тавих багажийн цомог	Ажилбарын өрөө бүрт
Эд шалгах сагсан сав	Хүрэлцэхүйц

Эд шалгах тунгалаг шилэн сав	Хүрэлцэхүйц
Эд шалгахад ашиглах гэрлэн хайрцаг	Хүрэлцэхүйц
Давсагны гуурс (катетр) эсвэл Фолейгийн гуурс- 12,14,18 уутны хамт	Нэг удаагийн, төрөлтийн тоогоор
Бөөрөн хэлбэрийн хөтөвч	Тасаг, нэгж бүрт хангалттай хэмжээгээр
Аюулгүй хайрцаг	Тасаг, нэгж бүрт хангалттай хэмжээгээр
Бохирдсон багаж хийх тагтай сав	Тасаг, нэгж бүрт хангалттай хэмжээгээр
Хог хаягдлыг ангилан савлах тагтай сав, уутнууд	Тасаг, нэгж бүрт хангалттай хэмжээгээр
Хумсны сойз, гар үрэгч	Тасаг, нэгж бүрт хангалттай хэмжээгээр
Хураагуур судасны уян зүү	Нэг удаагийн, хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Сильдингерийн хаймсуур ...№18,22,24	Нэг удаагийн, хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Ходоодны гуурснууд	Нэг удаагийн, хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Хажуугийн гэрэл	Үзлэг, ажилбарын өрөө бүрт-1
Багажны ширээ	Үзлэг, ажилбарын өрөө бүрт-1
Дуслын автомат шахуурга	Ажилбарын өрөө бүрт-1
Хэт авиан аппарат	1-2
Зөөврийн тэргэнцэр	1
Зөөврийн дамнуурга	1
Зөөврийн дугуйтай дамнуурга тэрэг	1
Ларингоскоп (насанд хүрэгч)	Ажилбарын өрөө бүрт-1
Нөөц гэрэл болон төвөнхийн дурангийн батерей	Ажилбарын өрөө бүрт хүрэлцэхүйц
Өрөөний дулаан хэмжигч хэвийн 20-25°C (өрөөний дулаан хэвийн хэмжээнээс их, эсвэл бага бол 0 тавина)	Ажилбарын өрөө бүрт-1
Ханын цаг (секундын зүүтэй, эмч, эхэд харагдахуйц газарт)	Өрөө бүрт-1
Нэмэлт дулааны эх үүсвэр	Ажилбарын болон үр хөндөлтийн дараах өрөө бүрт-1
Компьютер	Хүрэлцэхүйц хэмжээгээр
Жирэмсний хожуу хугацаанд үр хөндөлт хийх эмнэлэгт нэмэлтээр байх тоног төхөөрөмж, эмнэлгийн хэрэгсэл	
Унтгуулгын аппарат	Хожуу үр хөндөлт хийгдэх эмнэлэгт мэс заслын өрөө бүрт-1
Түлэгч аппарат	Мэс засал, жижиг мэс ажилбарын өрөө бүрт-1
Өвчтөний хяналтын монитор	Мэс засал, сэхээн амьдруулах, сэрээх өрөөний орны тоогоор
Дефибриллятор	Мэс засал, ажилбарын өрөө бүрт- 1
Коагулятор	Мэс засал, жижиг мэс ажилбарын хэсэг бүрт -1
Мэс заслын багажийн цомог	Мэс заслын өрөө бүрт хүрэлцэхүйц
Мэдээгүйжүүлгийн цомог	Мэс заслын өрөө бүрт хүрэлцэхүйц
Ургийн гавал эвдэх багажийн цомог	1-2
Мөгөөрсөн хоолойн (интубаци) хаймсуур	Мэс заслын өрөө бүрт хүрэлцэхүйц
Хэт авианы аппарат /Допплертой/	1-2

Зүрхний бичлэгийн аппарат	Амаржих газрын стандарт заасны дагуу
Захын судсан дахь хүчилтөрөгчийн хангамжийг тодорхойлогч	Мэс засал, сэхээн амьдруулах, сэрээх өрөөний орны тоогоор
Мэс заслын гэрэл	Мэс заслын өрөө бүрт-1
Ариун боолт, бөмбөлөг, самбай,	Хүрэлцэхүйц
Гар халдваргүйжүүлэх спиртэн суурьтай уусмалууд	Хүрэлцэхүйц
Шархны наалт	Нэг удаагийн хүрэлцэхүйц

1.Б.

Умайн хөндий цэвэрлэх багажийн цомог		
1.	Үтрээний толь (Симс)	1
2.	Цонхот хавчуур эсвэл умайд чихээс хийх хавчуур	1
3.	Шүдтэй хавчуур	1
4.	Материалын хавчуур	1
5.	Умайн хүзүүг тэлэгч багц	1
6.	Умайн хөндий цэвэрлэх хусуур, (хэмжээ 2, 4, 6, 8)	1
7.	Умайн хаймсуур	1
8.	Гар соруур	1
9.	Вакум сорогч (нэг/хоёр хавхлагатай)	1
10.	Силикон тослогч I	1
11.	Холбогч	1
12.	Уян хошуу, 4 – 12 мм	1
Ургийн гавал эвдэх багажийн цомог		
13.	Декапитацийн дэгээ	1
14.	Краниокласт (Моррис)	1
15.	Гавал цоологч	1
16.	Ураг эвдэх хайч	1
Мэс заслын багажийн цомог		
1.	Бикс	1
2.	Ариун даавуу тогтоогч	8
3.	Бөмбөлгийн хавчуур	3
4.	Артерийн шулуун хавчуур, 16 см	5
5.	Умайн цус тогтоох хавчуур, 20 см	6
6.	Зүү баригч	2
7.	Мэс заслын хутганы иш No 3	1
8.	Мэс заслын хутганы иш No 4	1
9.	Мэс заслын хутганы ир/ хутга	1
10.	Мэс заслын цахилгаан хутга	1
11.	Гурвалжин үзүүртэй оёдлын зүү /7.3 см/ хэмжээ 6	1
12.	Бөөрөнхий зүү /No 12/ хэмжээ 6	1
13.	Хэвлийн толь/ хэмжээ 3	1
14.	Хэвлийн татагч /хоёр-төгсгөлтэй дэгээ (Ричардсон)	2
15.	Хагалгааны урт тахир хайч / мохоо үзүүртэй 17см	2
16.	Хагалгааны урт шулуун хайч / мохоо үзүүртэй 17см	4
17.	Хайчнууд, шулуун, 23 см	4
18.	Хямсаа /шүдтэй, шүдгүй тус бүр/	2
19.	Дэгээ	4
20.	Абортцанг	8

21.	Хавчуур /Микулич, Кохер тус бүр/	6
22.	Соруулах хошуу	1
23.	Соруулах гуурс, 22.5 см, 23 Fr.	1
24.	Гэдэсний хавчуур, тахир, 22.5 см	1
25.	Гэдэсний хавчуур, шулуун, 22.5 см	1
26.	Боолтын (шүдгүй, Бильрот) хавчуур/ 15 см	1
27.	Боолтын (шүдгүй, Бильрот) хавчуур/ 25 см	1
28.	Утаснууд (янз бүрийн хэмжээ болон төрлийн)	1
Мэдээгүйжүүлгийн цомог		
1.	Мэдээгүйжүүлгийн хошуувч /Тохирох хэмжээний/	1
2.	Хэл дарагч	1
3.	Ларингоскоп (нөөц гэрэл, зайн хамт)	1
4.	Цагаан мөгөөрсөн хоолойн гуурс, манжеттай (7-7.5 мм)	1
5.	Цагаан мөгөөрсөн хоолойн гуурс, манжеттай (8мм)	1
6.	Цагаан мөгөөрсөн хоолойн гуурс тавих хавчуур (Магилл)	1
7.	Нугасны хатгалтын зүү (25G, 27G)	1
8.	Соруулах аппарат: Хөл ажиллагаатай	1
9.	Соруулах аппарат: Цахилгаанаар ажилладаг	1
10.	Кардиомонитор	1
11.	Унтуулгын аппарат	1
12.	Амьсгалын аппарат	1
13.	Хүчилтөрөгчийн баллон манометр, урсгал хэмжигч гуурс, холбогчтой	1
14.	Хүчилтөрөгчийн хамрын хос гуурс	1

**ЭМНЭЛГИЙН АЖИЛТНЫ УР ЧАДВАРЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ХУУДАС:
ЭМЭЭР ҮР ХӨНДӨХ, ҮР ХӨНДӨЛТИЙН ДАРААХ ХЯНАЛТ**

Эмнэлгийн ажилтны нэр:..... Албан тушаал:.....

Ажилбарын үе шат		Тийм/ үгүй	Тэмдэг лэл
Ажилбарын өмнө			
1	Үйлчлүүлэгчийн мэдээлэл, эрсдэлийг илрүүлэх асуумж, таниулсан зөвшөөрөл, гарын үсэг зурж баталгаажуулсан эсэх		
2	Үр хөндөлтийн өмнөх ба дараах ГБТ- зөвлөгөө өгсөн эсэх		
3	Эмнэлзүйн үзлэг бүрэн хийсэн		
4	БЗДХ үнэлсэн эсэх, удирдамжийн дагуу эмчилсэн эсэх		
5	Шаардлагатай тохиолдолд жирэмсний сорил үзсэн эсэх		
6	Үр хөндөлтийн арга болон ГБТ-ийн аргыг сонгосон эсэх		
7	Шаардлагатай тохиолдолд антибиотик хэрэглэсэн эсэх		
8	Тоног төхөөрөмжийн бэлэн байдлыг хангасан эсэх		
Ажилбарын үед: 9 долоо хоногоос доош хугацаатай жирэмсэнг эмээр үр хөндөх			
10	Мифепристон эсвэл мизопростолын тунг зөв өгөн эсэх		
11	Эмээ зөв хэрэглэх, ямар шинж тэмдэг илрэх болон асуудал гарвал хэнд хандах зэрэг мэдээллийг өгсөн эсэх		
12	ГБТ-ийн аргын зөвлөгөө өгсөн эсвэл хэрэглүүлсэн эсэх		
Ажилбарын үед: 9 долоо хоногоос дээш жирэмсэн үед ба жирэмсний 2 дахь 3 сард			
13	Эм уулгасны дараа базлах, өвдөх болон цус гарвал яаралтай ирэх талаар зөвлөсөн эсэх		
14	Эмийн үр хөндөлтийн дараа хяналт тависан эсэх		
15	Хүндрэлийн үед тусламж үзүүлэх бэлтгэл хангалт		
Шаардлага гарсан үед гар соруурын аргаар жирэмслэлтийг тасалсан тохиолдолд			
16	Ажилбарын дараа үйлчлүүлэгчид ээлтэй тусламж үзүүлсэн		
17	Амин үзүүлэлт, цус алдалтыг 30 минут тутам 2-оос доошгүй удаа үзэж тэмдэглэсэн эсэх		
Ажилбарын дараа			
18	Өвдөлтийг үнэлэн, өвдөлт намдаасан эсэх		
19	Халдвар хамгааллын дэглэм баримталсан эсэх		
20	Үйлчлүүлэгчийн түүхийг бүрэн хөтөлсөн эсэх		
21	Үйлчлүүлэгчдэд доош гарах цус, ажилбарын дараах хяналт, ямар шинж тэмдэг илрэх, аюултай шинж тэмдэг нь юу болох талаар болон яаралтай үед холбогдох утас, хаяг зэргийг ойлгосон эсэхийг шалган баталгаажуулсан эсэх		
Бусад ажигласан зүйлс:			
Ур чадварыг дээшлүүлэх чиглэлээр хийх үйл ажиллагаа:			
Үнэлгээ хийлгэсэн ажилтаны нэр:		Үнэлгээ хийлгэсэн ажилтны гарын үсэг:	
Үнэлгээ хийсэн огноо:		Үнэлгээ хийсэн тасаг нэгжийн нэр:	

ГАР СОРУУРЫН АРГААР УМАЙН ХӨНДИЙГ ЦЭВЭРЛЭХ, ҮР ХӨНДӨЛТИЙН ДАРААХ ХЯНАЛТ ХИЙХ УР ЧАДВАРЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ХУУДАС

Эмнэлгийн ажилтны нэр:..... Албан тушаал:.....

№	Ажилбарын үе шат	Тийм /үгүй/	Тэмдэглэл
Ажилбарын өмнө			
1	Үйлчлүүлэгчийн мэдээлэл, эрсдэлийг илрүүлэх асуумж, таниулсан зөвшөөрөл, гарын үсэг зурж баталгаажуулсан эсэх		
2	Үр хөндөлтийн өмнөх ба дараах ГБТ- зөвлөгөө өгсөн эсэх авсан ба		
3	Эмнэлзүйн үзлэг бүрэн хийсэн эсэх		
4	БЗДХ үнэлсэн эсэх, хэрэв өвчлөл илэрсэн бол эмчилсэн эсэх		
5	Шаардлагатай тохиолдолд жирэмсний тест үзсэн эсэх		
6	Үйлчлүүлэгчид гар соруураар ажилбар хийж болох эсэх болон ГБТ-ийн аргыг сонгосон эсэхийг баталгаажуулсан эсэх		
7	Тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслийн бэлэн байдлыг хангасан эсэх		
8	Антибиотик урьдчилан сэргийлэх тунгаар уулгасан эсэх		
Ажилбарын үед: Гар соруураар умайн хөндийг цэвэрлэх			
9	Гар соруурт вакуум үүсч байгааг шалгасан эсэх		
10	Зөвлөмжийн дагуу умайн хүзүүг ажилбарт бэлтгэсэн эсэх		
11	Үйлчлүүлэгчийг шээлгэсэн эсэх		
12	Үтрээнд толь тавьж, умайн хүзүүг гарган толио түгжсэн эсэх		
13	Умайн хүзүүг антисептик уусмалаар 2-с доошгүй удаа цэвэрлэсэн эсэх		
14	Умайн хүзүүнээс хавчуураар барин, голлуулан шулуун болгож татсан эсэх		
15	Умайн хүзүүг сорогч хошууны хэмжээг ихэсгэх байдлаар тохирох хэмжээ хүртэл тэлсэн эсэх (шаардлагатай үед тэлэгч хэрэглэсэн эсэх)		
16	Соруур ашиглах ажилбарыг зөв хийсэн эсэх		
17	Ажилбарын туршид үйлдлийг алгуур хийсэн ба үл хүрэх техник баримталсан эсэх		
18	Умайн хоосорсон шинж илэрсэн үед ажилбарыг зогсоосон эсэх		
19	Гарсан эдийн хэсгүүдийг шалгасан эсэх (жирэмсний хугацаанаас хамаарч ихэс, эд, ургийн хэсэг гм)		
20	Гарсан эдийг шалган, умайд эд үлдсэн тохиолдолд дахин соруулсан эсэх		
21	Хэрэв умайн гаднах жирэмсэн оношлогдвол зохих арга хэмжээ авсан эсэх		
22	Толь авахаас өмнө хэрэв боломжтой бол умайд ерөндөг тавьсан эсэх		
23	Умайн хүзүү баригчийг авч цус гарч багаа эсэхийг шалгасан, үтрээнээс толийг авч, гадна бэлэг эрхтэнг цэвэрлэн, ариун цэврийн хэрэглэл хийж өгсөн эсэх		
24	Үйлчлүүлэгчийн сонголт, биед нь тохирох гэр бүл төлөвлөлтийн бусад аргуудыг хэрэглүүлсэн эсэх (эсвэл шилжүүлэх)		
25	Их хэмжээний цус алдалт, өвдөлт, гэмтэл болон хүндрэл гарсан үед яаралтайгаар зохих арга хэмжээ авсан эсэх		
Ажилбарын дараа			
26	Үйлчлүүлэгчийг амрах өрөөнд ороход нь тусалсан эсэх		
27	Амин үзүүлэлтүүд болон цус алдалт зэргийг ажилбарын дараа 2-с доошгүй удаа үзэж тэмдэглэсэн эсэх		
28	Зааврын дагуу ажилбарын өмнө, ажилбарын үед, ажилбарын дараа өвдөлт намдаалтыг үнэлсэн ба зохих арга хэмжээ авсан эсэх		
29	Ажилбарын туршид зааврын дагуу халдвар хамгааллын дэглэм баримталсан эсэх		
30	Үйлчлүүлэгчийн түүхийг бүрэн бөглөсөн эсэх		

	• Өгүүлэмж, үзлэг, шинжилгээний дүгнэлтүүд • Ажилбарын явцыг тодорхой бичсэн, умайн хүзүүг бэлтгэсэн цаг хугацаа, өвдөлт намдаалт, хэрэглэсэн зонд/тэлэгчийн хэмжээ, гарсан эдийг нарийвчлан тэмдэглэсэн болон гэр бүл төлөвлөлтийн ямар нэгэн арга хэрэглэсэн болон гарсан сөрөг нөлөөг тэмдэглэсэн эсэх • Умайн хүзүү бэлтгэсэн ба жирэмснээс сэргийлэх эм уусан үед хэрэглэсэн эмийн цувралын дугаар, хүчинтэй хугацаа, тун хэмжээ, уусан арга, хугацааг тэмдэглэсэн эсэх				
31	Үйлчлүүлэгч эмнэлгээс гарч болох эсэхийг үнэлсэн эсэх				
32	Үйлчлүүлэгч доош гарах цус, ажилбарын дараах хяналт, ямар шинж тэмдэг илрэх, аюултай шинж тэмдэг нь юу болох талаар болон яаралтай үед холбогдох утас, хаяг зэргийг ойлгосон эсэхийг шалган баталгаажуулсан эсэх				
Ур чадварын үнэлгээний дүгнэлт					
Түвшин 1					
• Бүх алхамыг алдаагүй зөв хийсэн • Бие даан ажилбар хийх боломжтой ба ур чадварыг жилд нэг удаа үнэлэх					
Түвшин 2					
• Тодруулсан чухал хэсгүүдийг бүгдийг зөв хийсэн ба энгийн алхмуудаас нэг ба түүнээс дээш удаа алдаатай хийсэн • Бие даан ажилбарыг хийхгүй бөгөөд ур чадвартай ажилтаны удирдлага дор хийж гүйцэтгэнэ.					
Түвшин 3					
• Тодруулсан чухал хэсгээс нэг ба түүнээс олон алдсан • Ажилбар хийхгүй. Давтан сургалтад хамруулан ур чадварыг дээшлүүлэх					
Бусад ажигласан зүйлс:					
Ур чадварыг дээшлүүлэх чиглэлээр хийх үйл ажиллагаа:					
Үнэлгээ хийлгэсэн ажилтаны нэр:		Үнэлгээ хийлгэсэн ажилтны гарын үсэг:			
Үнэлгээ хийсэн ажилтны нэр:		Үнэлгээ хийсэн ажилтны гарын үсэг:			
Үнэлгээ хийсэн огноо:		Үнэлгээ хийсэн тасаг нэгжийн нэр:			

ҮР ХӨНДӨЛТИЙН ДАРАА ХЭРЭГЛЭХ ЖИРЭМСЛЭХЭЭС СЭРГИЙЛЭХ ЭМ, ХЭРЭГСЭЛ

Хэрэглэх арга	Хэрэглэж эхлэх хугацаа		
	Эмээр үр хөндөлт хийсний дараа	Багажаар үр хөндөх ажилбар <12 ⁺⁶ долоо хоног	Багажаар үр хөндөх ажилбар >12 ⁺⁶ долоо хоног
Даавар агуулсан: уух эм, суулгац, тариа* 	Эхний эмийг уусан өдөр шууд хэрэглэж болно.	Умайн хөндийгөөс эдийг бүрэн авч дууссаны дараа шууд хэрэглэж болно.	Умайн хөндийгөөс эдийг бүрэн авч дууссаны дараа шууд хэрэглэж болно.
Ерөндөг: дааваргүй** ба даавартай*** 	Үр хөндөлт бүрэн дууссан гэж баталсаны дараа шууд хэрэглэж болно.	Умайн хөндийгөөс эдийг бүрэн авч дууссаны дараа шууд хэрэглэж болно.	Умайн хөндийгөөс эдийг бүрэн авч дууссаны дараа шууд хэрэглэж болно.
Хаалтын арга: эрэгтэй, эмэгтэй бэлгэвч 	Бэлгийн хавьталд орох бүрт хэрэглэнэ.	Бэлгийн хавьталд орох бүрт хэрэглэнэ.	Бэлгийн хавьталд орох бүрт хэрэглэнэ.
Байнгын арга: Гуурсан хоолой болон үрийн суваг боох ажилбар: Үйлчлүүлэгчид энэ арга нь жирэмслэлт эргэн сэргэх боломжгүй арга болохыг анхааруулна.	Үр хөндөлт бүрэн хийгдсэнээс хойш 48 цагийн дотор хийнэ.	Умайн хөндийгөөс эдийг бүрэн авч дууссаны дараа шууд хийж болно.	Умайн хөндийгөөс эдийг бүрэн авч дууссаны дараа шууд хийж болно.

Үр хөндөлтийн дараах жирэмслэхээс сэргийлэх арга, хэрэгсэл

Тайлбар: *Даавар агуулсан жирэмслэхээс сэргийлэх аргууд: үр хөндөлтийн дараа 5 хоног өнгөрснөөс хойш хэрэглэх бол жирэмсэн биш гэдгийг тодруулан, хэрэглэж эхэлсэнээс хойших 7 хоногт бэлгийн хавьталд орвол бэлгэвч хэрэглэхийг зөвлөнө.

** Энгийн ерөндгүүд – үр хөндөлтийн дараа 5 хоногоос дээш болсон бол жирэмсэн биш гэдгийг тодруулан, аль ч үед тавьж болно.

*** Даавартай ерөндөг (LNG-IUS)- үр хөндөлтийн дараа 7 хоног өнгөрснөөс хойш тавих бол жирэмсэн биш гэдгийг тодруулан, тавьснаас хойших 7 хоногт бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэхийг зөвлөнө.

ЭМЭЭР ҮР ХӨНДӨХ ҮЙЛЧИЛГЭЭ - ТАНИУЛСАН ЗӨВШӨӨРЛИЙН ХУУДАС

Би.....(үйлчлүүлэгчийн нэрийг өөрөөр нь бичүүлнэ) өөрийн хүсэлтээр, гадны ямар нэгэн шалтгаан, дарамт, шахалтгүйгээр эмээр үр хөндөхийг зөвшөөрч байна.

Үр хөндөлтийн өвдөлтийн үед эм ууж болохыг мөн эмээр үр хөндөлт хийлгэх үед дараах эрсдэл гарч болох талаар надад тайлбарласан.

Зөвлөгөө	☐
100 жирэмслэлт тутмын 1 тохиолдолд жирэмслэлт үргэлжилж болно.	☐
Үтрээгээр 3 хоногоос- 3 долоо хоног хүртэл цуслаг цус гарч болно	☐
Умайд нөж эсвэл үр хөврөлийн эд үлдэх боломжтой	☐
Шаардлага гарвал мэс заслын аргаар жирэмслэлтийг төгсгөнө	☐
Үрэвсэл үүсэх эрсдэл гарч болно	☐
Маш ховор тохиолдолд ижил бүлгийн цус сэлбэх хэрэгцээ (1000-д нэг тохиолддог)	☐
Зарим тохиолдолд умайн хүзүү эсвэл умайд гэмтэл үүсэх боломжтой	☐
Эм уусны дараа жирэмслэлтийг үргэлжлүүлэх нь гаж хөгжил үүсэх эрсдэлийг нэмэгдүүлж болно	☐
Цөөн тохиолдолд шатлал ахиулан эмнэлэг рүү шилжүүлэх шаардлага гарч болно	☐
Надад дараах мэдээллийг хангалттай, бүрэн тайлбарласныг баталж байна.	☐
Жирэмслэлтийг хэт эрт үед таслахад жирэмслэлт үргэлжлэх эрсдэл их байдаг	☐
Ховор тохиолдолд умайн жирэмсэн умайн гаднах жирэмслэлт хавсарч болох тул аюултай шинж илэрвэл яаралтай лавлагаа шатны эмнэлэгт шилжүүлэн, эмчилгээ авах шаардлагатай болж болно.	☐
Эм ууснаас хойш 48 цаг дотор зулбахгүй бол эмнэлэгт эргэн ирж, хэт авиан болон шаардлагатай магадлах шинжилгээ, эмчилгээ хийлгэх ёстой.	☐
Хүндрэл гарсан үед амь насыг аврахын тулд нэмэлт ажилбар, арга хэмжээ авах шаардлага гарч болно.	☐
Эмчилгээний ижил төстэй аргуудын эрсдэл болон давуу талуудыг тайлбарласан.	☐
Надад асуулт асуух боломжийг олгосон.	☐
Энэ таниулсан зөвшөөрлийн хуудастай танилцаж гарын үсэг зурсаны дараа болон үр хөндөлт хийхээс өмнө өөрийн бодол, гаргасан шийдвэрээ өөрчлөх боломжтой ба эрхтэйг мэдсэн.	☐
Би үр хөндөлтийн аргын талаар бичгээр мэдээлэл авсан.	☐

Үйлчлүүлэгчийн нэр:

Гарын үсэг (үйлчлүүлэгч) _____ Огноо _____

Үйлчилгээ үзүүлэгчийн нэр : _____

Гарын үсэг (үйлчилгээ үзүүлэгч) _____ Огноо _____

Хэрэв үйлчлүүлэгч уншиж, бичиж чаддаггүй ба оюуны хөгжлийн бэрхшээлтэй бол үйлчлүүлэгчийн сонгосон гэрч, хууль ёсны төлөөлөл нь гэрчлэн баталгаажуулж доорх мэдэгдэлд гарын үсэг зурах ёстой.

Намайг гэрчээр байлцуулан, үйлчлүүлэгчийн гарын үсгийг зуруулсан/хурууны хээг дарсан болохыг гэрчилж байна.

Гэрчлэгчийн нэр _____

Гэрчлэгчийн гарын үсэг _____ Огноо _____

Үйлчлүүлэгчийн холбоо барих утас _____

ГАР СОРУУРААР ҮР ХӨНДӨХ АЖИЛБАР - ТАНИУЛСАН ЗӨВШӨӨРЛИЙН ХУУДАС

Би.....(үйлчлүүлэгчийн нэрийг өөрөөр нь бичүүлнэ) өөрийн хүсэлтээр, гадны ямар нэгэн нөлөөлөл, дарамт, шахалтгүйгээр гар соруурын аргаар үр хөндүүлэхийг зөвшөөрч байна.

Би мэс ажилбарын үед дараах өвдөлт намдаах аргуудаас сонгож болно гэдгийг ойлгосон.
(Үйлчлүүлэгчийн сонголтоо ✓ тэмдэглэгээ хийнэ үү)

Ерөнхий унтуулга	☐	Хэсгийн мэдээгүйжүүлэг	☐
Үгээр мэдээ алдуулалт	☐	Уухаар болон тариагаар өвдөлт намдаалт	☐

Үйлчлүүлэгчийн нэр: _____

Гарын үсэг (үйлчлүүлэгч) _____ Огноо _____

Би үр хөндөх ажилбар хийх үед болон дараа ямар эрсдэл гарч болох талаар надад тайлбарласан болохыг баталж байна.	☐
Халдварын эрсдэл гарч болох	☐
Жирэмслэлт үргэлжлэх	☐
Нэмэлт мэс ажилбар хийгдэх	☐
Хүнд хэлбэрийн цус алдалт	☐
Цусны бүлэн эсвэл үр хөврөлийн эд умайд үлдэж болох	☐
Маш ховор тохиолдолд цус сэлбэх	☐
Зарим тохиолдолд умайн хүзүү болон умайд гэмтэл үүсэх	☐
Цөөн тохиолдолд үргэлжлүүлэн ажиглах, шинжилгээ, эмчилгээ хийх зорилгоор бусад эмнэлэгт шилжүүлэх	☐
Надад дараах мэдээллийг хангалттай, бүрэн тайлбарласныг баталж байна.	☐
Мэс ажилбарын үед гарч болох эрсдэл болон хүндрэлүүдийг тайлбарласан	☐
Надад асуулт асуух, хариулт авах боломж өгсөн ба хугацаа хангалттай байсан	☐
Өвдөлт намдаах арга болон эрсдэл болон хүндрэлийн талаар тайлбарласан	☐
Ажилбарын үед ноцтой хохирол үүссэн үед нэмэлт мэс ажилбар зэрэг арга хэмжээ авч болохыг тайлбарласан бөгөөд эдгээрийг би зөвшөөрч байна	☐
Үйлчилгээ үзүүлэгчийн ажлын туршлага, ур чадварын талаар мэдээлэл өгсөн	☐
Эмчилгээний бусад аргуудын давуу тал болон эрсдлийг тайлбарласан	☐
Таниулсан зөвшөөрлийн хуудастай танилцаж гарын үсэг зурсаны дараа болон үр хөндөлт хийхээс өмнө өөрийн гаргасан бодол, шийдвэрээ өөрчлөх боломжтойг тайлбарласан	☐

Үйлчилгээ үзүүлэгчийн нэр : _____

Гарын үсэг (үйлчилгээ үзүүлэгч) _____ Огноо _____

Хэрэв үйлчлүүлэгч уншиж, бичиж чаддаггүй ба оюуны хөгжлийн бэрхшээлтэй бол үйлчлүүлэгчийн сонгосон гэрч, хууль ёсны төлөөлөл нь гэрчлэн баталгаажуулж доорх мэдэгдэлд гарын үсэг зурах ёстой.

Намайг гэрчээр байлцуулан, үйлчлүүлэгчийн гарын үсгийг зуруулсан/хурууны хээг дарсан болохыг гэрчилж байна.

Гэрчлэгчийн нэр _____

Гэрчлэгчийн гарын үсэг _____ Огноо _____

Үйлчлүүлэгчийн холбоо барих утас _____

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

ICD	International Classification of Diseases
ДЭМБ (WHO)	Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллага
ХХД	Хүний гонадотропин даавар
ЦЕШ	Цусны ерөнхий шинжилгээ
RPR/VDRL	Rapid Plasma Reagin/Venereal Disease Research Laboratory test
ХДХВ	Хүний дархлал хомсдолын вирус
БЗДХ	Бэлгийн замаар дамжих халдвар
ЦЦБ	Цус, цусан бүтээгдэхүүн
ГБТ	Гэр бүл төлөвлөлт
ЖСАХ	Жирэмслэхээс сэргийлэх арга, хэрэгсэл
ЯТ	Яаралтай тусламж
БЮМ	Биений юмны мөчлөг
ЭЦЭ	Эргэлдэх цусны эзэлхүүн
МУБ	Мөнгөн усны багана

НОМ ЗҮЙ

1. WHO. (2022). *Abortion care guideline executive summary*. Geneva: ISBN978-4-004516-3 (electronic version).
2. WHO. (2023). *Clinical practice handbook for quality abortion care*. Geneva
3. WHO; 2025; Abortion care guideline, second edition executive summary
4. Стандарт, хэмжил зүйн төв, стандарт боловсруулах баг. (2019). *Үр хөндөлтийн цогц тусламж үйлчилгээний стандарт, MNS5488:2019*. Улаанбаатар хот.
5. MSI Reproductive Choice, Medical Development Team (MDT). (August 2023). MSI Guidelines for Safe Abortion and Post-Abortion Care V:2.0. London, United Kingdom.
6. Клинические рекомендации "Искусственный аборт (медицинский аборт)" (Министерством здравоохранения Российской Федерации, 2024 г)